

Universul Literar

Anul XLVI Nr. 8

16 Februarie 1930

5 Lei

ANTON BACALBAȘA

(După un desen de ARTACHINO)

C t i t o r i i

ANTON BACALBAȘA

de C. COSCO

În galeria marilor talente care au ilustrat Presa românească, înainte de 1899, personalitatea lui Anton Bacalbașa a fost covârșitoare.

Nu încerc în rândurile astea să spun eu cuvântul pe care l-au spus alții îndrăgiiți, despre valoarea marelui ziarist, a rafinatului literat sau a scânteilor umorist. Eram pe atunci din generația celor care numai citeau sau ascultau pe maestru. Și doar pe drumul acesta mi-aș îngădui unele reconstituiri de stări sufletești în cari înțelegeam, admiram, adoram până la obsesie idolul nostru.

Era o lume aceea care aveam un fel unitar de gândire și simțire pentru Anton Bacalbașa. N-aș exagera să afirm că toată armata tânără cu știință de carte, care îngroșa rândurile la demonstrația dela 1 Mai socialist, erau hipnotizații scrisului sau ai verbului lui Toni Bacalbașa.

Când nu vorbea Bacalbașa Sâmbăta la Clubul dela Sotir sau din str. Doamnei—și Marx, și Bernstein, și programul dela Erfurt, și cine vrea, erau pentru noi mult mai puțin chiar de cât prietenul Pișurcă sau „mama Safta”, îngrijitoarea clubului „partider”.

Savuram ce scria Toni. Ii ghiceam toate pseudonimele. Muncea muncă de rob la ziar, căci în afară de activitatea zilnică de ziarist de frunte, într'un număr doar din *Adevărul literar* întâlneam, sub primul articol, numele lui, alături pe *Inot*, mai încolo pe *Wunderkind*, într'altă coloană pe *Kinderfus*, într'un colț pe *Rigolo*, etc..

Ii știam din scris predilecțiile, îi înțelegeam aversiunile — în politică și în artă. Știam că, revoltat de mediocrul în versuri, nu admitea de cât vre-o câțiva poeți ai vremii. Știam că sub sarcasmul lui feroce, sub ironia-i tăioasă, ascundea un sentimentalism de fecioară germană. Era unul și același Anton Bacalbașa cel care scria „File rupte din carnetul unui singuratic” și cel care polemiza săngeros cu Hașdeu, sau care scria pe Moș-Teacă.

Știam că adora florile și nu ne miram când uneori își vâra vârful peniței în venin spre a otrăvi pe cei pe cari îi socotea că „scriu pentru ca să scrie”.

Era el într'adevăr pe atunci, pentru paza ogorului literar, ca o veghe vecinic trează, — dacă nu ca o oribilă sperietoare.

Orice tânăr care se aventura pe drumul literelor socotea elementară datorie, — înainte de a da la tipar — să se întrebe: „dar ce o să zică Anton Bacalbașa?”

— Ce-i cu gramatica, tinere? interpela.

Și din pricina asta, tânărul ajungea să pretindă și iubitei să-i scrie conform cu regulile stilistice. La care nefericita, stăpânită mai mult de alceva de cât de poruncile lui Manliu, cel cu elementele de sintaxă, răspundea aiurită: „pre viul Dumnezeu, dacă mai știu unde pun punctul și virgula...”

„În lupta pentru trai, adesea-ori trebuie să calci peste cadavre și, — dacă e nevoie — calcă fără căință” zicea Anton Bacalbașa.

Și n'a cruțat pe nimeni — din ceata pretenției ridicule, din lumea celor fără chemare și fără vre-un substrat a cătării. Când lovea, nu se uita unde da: sus sau jos, ținta lui era bine ochită, curgeau pe-tecele, — vorba românului.

Mulți spuneau că Toni e rău. Tipul lui, Spanachide, care pocea numele unui con-frate, a dat puțină multă vreme lui Toni să persiflize acerb suficiența, arivismul în ziaristică.

Poșta redacției lui adresa cruzimi tinerilor cari băguiau. Aceeasă notă o avea și pentru mai bătrânii cari îl importunau cu pretenția.

Imi amintesc de cazul colegului meu de mai târziu la *Românul*, Alex. G. Olteanu, fost după aceea director al Teatrului Național din Craiova.

Olteanu era gazetar. În oile libere însă, Olteanu se simțea inspirat. Atunci, firește, încerca literatură.

A scris, așa dar, într'o zi nuvela cu titlul *Hector*. A umblat zile întregi după Toni în pasagiul Wilacros unde avea redacția, să-i prezinte pe Hector. Toni se ascundea. Exasperat, Olteanu, după ce a vorbit cu C. D. Anghel care s'a scuturat de răspundere, a căptușit pe Ion Teodorescu cu manuscrisul lui *Hector*.

Peste câteva zile însă a apărut la poșta redacției lui Toni: „slab, nu se poate publica”.

Olteanu s'a supărat și a scris în *Românul*: „n'am dat nici o nuvelă d-lui Bacalbașa. Il desfid să producă dovada”.

În numărul următor al *Adevărului literar*, în articolul de fond, Anton Bacalbașa scapără de mânie. Reproduce în facsimile bilețelul care întovărășea pe *Hector* și în care Olteanu ruga respectuos, stăruitor pe „stimatul domn Bacalbașa” să-i publice nuvela.

Concluzia: „mă mai desfiți d-le Olteanu? Uite-ți bilețelul. Un ziarist vechiu și prevăzător ca mine păstrează documentul, se îngărădește cu dovezi când are de-aface cu asemenea Olteni cari, în loc să vândă mere în piață, se apucă să scâlceie biata literatură”.

Altă împrejurare: un tinerel, fiul unui vechiu anticar, este prins și el, la un moment, de fiorii poeziei. Fiul, firește, comunică părintelui sublima întâmplare, ivită așa, din cer. Părintele, minunat de aleasa chemare a fiului, ca om practic, face inventariul cunoscenților din lunga-i carieră de anticar și năvălește la ușa lui Anton Bacalbașa dela hotel Dacia.

— Cine-i acolo? strigă Toni supărat din camera-i de holtei.

I-se răspunde „că-i anticar ala batrin dela tribunal”. Convorbirea urmează prin ușă, și sfârșitul conchide la invitarea tânărului la redacție.

Poetul apare chiar în acea zi. Își citește poezia.

— Bine, dar câte clase de liceu ai?

— Trei.

— Nu socotești că ar fi mai bine să-ți termini școala? Uite, versurile dumitale... Cu literatura se moare de foame în țara românească. Făcând altceva, ai putea să trăiești omenește.

Poetul a rămas o clipă interzis, după micul logos ținut de Bacalbașa. Repede însă și-a revenit și-a trecut solemn mână prin claia de păr și, mândru, ca o majestate, a ripostat:

— „Domnule Bacalbașa, gloria este idealul!”

Atunci Toni și-a ieșit din sărite. Furios a deschis ca o vijelie ușa biurolui în care dă'n pasaj și a început să strige că îl țineau plămâni:

— Gardist! gardist! gardist!

La o săptămână a apărut în gazeta articol având ca titlu apelul de mai sus la forța paznicului public și în care, pe vestind amănunțit cazul, Toni făcea o flectii aci de o ironie ucigașă, aci amănunțit despre temeritatea cruntă a suficienței pretențioase.

„Și din pricina asta, foarte mulți de cei cari păndeau „lipsa la coloană” în revistele literare de pe vremuri, stăteau în lume cuminți, „cu mâinile pe bancă” deși poete, acasă umpleau testele întregi de hârtie cu „inspirații divine” pe care gădeau li le ținea sub ohroc.

A fost poate și aceasta o sugestie, pe tru cei cari, cu mai mult spirit autocritic au inventat mi în urmă așa zisele „fieri literare”.

Eram un grup de 5. Ne adunam odată pe săptămână la unul dintre noi care avea curte mai mare și deci cu mai mulți gunoaie. Ne citeam fiecare producția din cursul săptămânii. Cât era de respectabil — firește, cantitativ — această producție știe nu numai Dumnezeu, o știu și vecinii colegului nostru, fiindcă focul era bine întreținut chiar decât focul sacru și el răspânda câteva ore fum peste garduri.

Zic, ne citeam produsul inspirației. Cu nu ne plăcea — și nu ne mai plăcea aproape nimic după o săptămână — trecea el din, cu mâinile în buzunare, fără să flutere a pagubă, la rug. Rugul era organizat după gătina străveche care se practica la ziua celor 40 de mucenici, în Martie.

Gazda străngea din așun găteje, resturile prin curte. Făcea mușuroi. Când se prăvea conclavul, cei cinci cardinali ieșeau misterioși nu cu Papa pentru Scavatul pontifical, ci cu papa care trebuia să alimeze teze mușuroiului din curte. Cel mai bătrân dintre noi purta coșul cu ofranda pe tarul propriului și curajosului nostru examen și pentru zeul iubit care pururea ne spunea:

„În deobște, mai tot ce se produce noi poartă stampila oribilei mediocrități. Pasune nu există, talentul lipsește cu desăvârșire, e o silă degustătoare, un fel de lenie de a produce lucrări de valoare. Ca cum apucă o bucată de hârtie, își începează vitrinele cu toate anostiile posibile și imposibile”.

Un chibrit... și completam după acest pitorescul ritual al focului ca la 40 de mucenici: săream peste jar!

Focul purifica acru, înlătură dela căminții noastre șerpții orgoliului, ai prumpticii, făcea să piară de pe lângă cu minul sufletului nostru vietățile mărunțiale auto-încrederei exagerate, mai întin-

una vătămătoare, pururea însă urită. Dar Toni Bacalbașa bea ceai. Ca să ne scutim de intimitatea obiceiurilor lui — distanță, firește — eram în fiecare Sâmbătă, după întrunirea dela Club, la ceaiurile de pe calea Văcărești — „ceaiurile” — ziceam. Fiindcă Toni Bacalbașa bea ceaiuri, beam și noi atâtea că în cele urmă ne învrăjbeam de tot nervii morind doctrinarii străini sau autohtoni ai artei. Cu o bucăjică de zahăr, rusește, nișeam, în patru ceaiuri, zece teoretici umanitariști.

Am urmărit pe Anton Bacalbașa în temerile politice sau literare. Mi-l aduc în minte în riposte-le-i la *Zacherlinele* marelui Hașdeu. Admiratorii lui erau toți acri de părere că el era învingătorul. Apoi lupta acerbă cu *Viața*, revista unui adorant al nostru, poetul Vlahuță.

Pe risipă de umor între Toni și doctorul echiă, ce îndârjire în comentarea celor două teze: *arta pentru artă și arta cu tenace!* Armatele beligerante le veneau aproape zilnic noi forțe. Intrase în vâltoare și *Evenimentul literar* din Iași și-mi aduc în minte aci cu un pios și adânc regret pe neașteptată dispariția timpurie a unei valori întreburile de atunci, profesorul tânăr Raicu din Pescu-Rion.

Anton Bacalbașa era prietenul de stină apreciere reciprocă al lui Caragiale. Așa că el la *Moftul român* și apoi a înțeles revista *Moș Teacă*. Așteptam cu înfrigurare sfârșitul săptămânii spre a citi *Moftul* sau *Moș-Teacă*.

Ne bucuram nespus de prietenia celor doi. Ea aducea, între altele, și un prestigiu în mult mișcării ai căreia adepți măruțați. Prietenii prietenilor noștri erau și prietenii noștri. Ne era foarte comod, așadar, aci când adversarii noștri imberbi, „burzezi reacționari” ne scoceau ochii cu periculozitate de seamă din vechile partide literare, să le arătăm că noi în afară de prietenii din partid, avem și străini mari cari ne puteam lăuda. Caragiale, atunci erau figuri cu cari ne făcăm. Așa cum începusem să ne mânam cu Coșbuc, după ce V. G. Morțun citise într-o Sâmbătă, la Sotir, poezia: *Am vrem pământ*.

Și într-o zi, o dureroasă surpriză. O triplă despărțire între cei doi. Era însă voia lui de sus?

Un prim articol în *Adevărul literar*, semnat de Anton Bacalbașa. Articolul e în limba, cu linii negre în capul și la sfârșitul coloanei. O cruce, apoi numele defunctului: *I. L. Caragiale*.

Astăzi seară, începuse articolul, se înmormântează marele nostru dramaturg Caragiale.

Urma o serie de reflecții amare, de scurțură cumplită, de blesteme împotriva oficialității care, ghiftuindu-se pe sine, și-a pierdut valoarea ca a lui Caragiale să se înmormânteze: *în seara aceea Caragiale desedea cărciumă cu Mihalcea!* Spaima a fost, firește, de scurtă durată: Caragiale a trăit de atunci — și fără sprijinul oficialității — încă mulți ani pentru săvârșirea operei lui și fala posterității.

O altă față stealcă a talentului enigmatic ziarist era darul lui de a vorbi. El și acum în ochi imaginea. Un cap în cam mare, pe un trup slab, mărunț, cu un subțire, părul tăiat perie — părea că o oaste de sulite străpungătoare. Ochi frumosi, mari, înecau în scântecrea sala unde vorbea. Buzele, cu un tremur nervos, completau ideea că în curând vorbă aparține se va transforma într-o tărie când aspru biciuitor, când nu-

mai zeflemistă, când pur și simplu îndârjit, de un comic desfătător.

Începea vorbirea încet, cu o voce muzicală de bas. Din cauza asta, la întrunirile dela Dacia, sala fiind mai mare, i-se striga: „mai tare”. Toni însă nu se impresiona de insolita solicitare. El nu-și învăța discursul la oglindă și n-avea nevoie să afle când să simtă. Nu el era pasta în mâna publicului ascultător, ci vice-versa. Și forantul care parecă dibuia la început, mai apoi își dibăcea locul pe unde să se reverse vijelios, la drum fără zăgazuri. Era atunci vibrant, puternic de vibrant, convingător... Nu i-se mai recunoștea glasul cel dela primele cuvinte — era acum un contrast izbitor între mâna de om care glăsua și entuziasmul cald, pasionat ce degaja.

Și nici calitatea asta de orator — din excesul nostru admirativ, nu i-o lăsam în pace. Eu, cel puțin, ajunseseam cu exercițiul pasișării până acolo că, în cereuri întime, aveam număr de program cu care mă produceam.

Talentul oratoric al lui Bacalbașa — pe lângă inteligența lui scăpărătoare — a slujit mai târziu și lui Nicolae Fleva în chestia Mitropolitului Ghendie.

Munca desfășurată de el atunci, ca izcusit și hotărât luptător politic sau ca ziarist, a fost pentru Fleva — la tribuna dela „Dacia” sau la ziarul *Dreptatea* pe care îl înființase, pivot de triumf și de isbândă.

Mai în urmă, când o boală care nu iartă, a răpus pe Anton Bacalbașa (Oct. 1899), Fleva, ministru de interne, dezolat, dar adânc recunoscător tovarășului de luptă, a publicat cel mai elogios panegeric pe care l-a făcut vreun om politic unui ziarist.

„Prin toate necazurile, prin toate furtunile prin care am trecut, — scria Fleva — mă simțeam tare fiindcă Anton Bacalbașa era cu mine. Datoroz talentului, inimei și prieteniei lui cele mai frumoase zile ale vieții mele publice.”

Iar Caragiale îl plângea astfel în *Dreptatea*:

„Toni a plecat aseară dintre noi — așa de tânăr! Păcat pentru lumea noastră!”

De aci de jos, unde e poruncă să mai rămânem, nu cu platitudini și banalități se cuvine să salutăm la plecare-i pe omul de spirit, care, iertat de o rămășiță a osândei, pământeste, e chemat dincolo.

Iubite Toni, doarmă-ți în liniște dulce rămășițele tale de lut, iar sufletul tău, primenească-l Dumnezeu cu vecinica-i dragoste în sânul lui!

Vechiul tău prieten,
Caragiale

Cu ocazia morții lui Bacalbașa, George Ranetti povestea în ziar părerea lui Hașdeu despre Toni, aflată de povestitor cu vreo câțiva ani mai înainte în cercul dela *Revista Nouă* unde fusese introdus de un prieten:

— „Nu cunosc pe Toni — adăogă zâmbind dl. Hașdeu — dar te asigur că-mi place mult. Acum câțva timp un fruntaș bucovinean a venit la mine și m'a rugat să-i recomand un ziarist bucureștean căruiu să-i încredințez redactarea și conducerea unei gazete românești din Cernăuși pe cale de a se întocmi. Știi ce i-am răspuns? „Domnul meu, bucuos ți-aș satisface cererea; dar... avem în țara românească un singur gazetar: pe Anton Bacalbașa; dacă ni-l iei, noi cu ce mai rămânem? Vrei să ne desființezi presa?”

Aceasta era părerea marelui Hașdeu despre idolul nostru de pe vremuri — chiar

după ce, în îndârjirea polemică despre care am pomenit mai sus, Anton Bacalbașa ajunsese uneori la aproape insulta i-lustrului său adversar.

Am evocat, repet, figura marelui ziarist cu nici o pretenție de analiză a operei literare sau a vieții lui politice. Satisfăcându-mi însă un simțământ de datoric și piositate, mi-am înălțat sufletul. Retrăind, în rândurile de mai sus palpitarea generației mele pentru un distins admirat al ei, am dat, sper, și o pildă celor de azi pentru idoli lor de acum — socotind că și în vremea noastră, după atâtea schimbări în deprinderile tineresti, mai sunt și admiratori, nu numai din cei cari creiază... la poșta redacției.

C. COSCO

Adevărate

În redacția ziarului *Dreptatea* se afla, între alții tineri, și scriitorul Vasile Pop, cel care acum în urmă a publicat romanul lui Cuza-Vodă.

Numele adevărat al lui Vasile Pop, parecă, era *Boaz*.

Într-o zi Tony, Bacalbașa primul redactor, intră în redacție cu gluma pe buze, ca totdeauna de altfel, și se adresează lui Pop:

— Ia ascultă, domnule Pop, *bou azi*, *bou mâine*, ce crezi că o să ajungi d-ta?

La care Boaz răspunde repede:

— Prim redactor la *Dreptatea!*

Într-o seară la Caragiale acasă sunt adunați: Bărbu Delavrancea, Vlahuță, doctorul Urechia, Artur Stavri și încă un scriitor care își citea o bucată literară.

Discuția asupra acestei bucăți începe furtunoasă, zeflemistă.

Caragiale se repede vijelios în cel care citise.

— Ce știi tu mă? Nu știi nici măcar două buchi franțuzești.

Se propune un concurs între Caragiale și scriitorul cu pricina. O frază scurtă care să fie tradusă în limba franceză. O doamnă dictează:

— Oricât ne-ar plăcea de mult surorile noastre...

Și Tony completează:

— Preferăm pe ale altora.

C. C.

NOTE BIOGRAFICE

Anton Bacalbașa s'a născut în Brăila, la anul 1866. Școala primară a făcut-o tot acolo. Liceul de asemeni. Mai târziu a intrat în partidul socialist redactând și un ziar la Ploesti.

A colaborat cu Caragiale la „*Moftul Român*”. Caragiale a fost și unul din bunii lui prieteni care îl prețuia.

A scris „*Moș Teacă*”, o broșură — șarjă împotriva militarilor. A fost redactor la *Adevărul politic* și a animat *Adevărul Literar*.

Tot el a fost și directorul ziarului *Dreptatea* a lui Nicolae Fleva, scos în timpul afacerii Ghendie.

Venind Conservatorii la putere în 1899, iar N. Fleva ministru al Domeniilor, Anton Bacalbașa se alege deputat de Ilfov.

Moare în toamna anului 1899 în vârstă de 33 de ani.

P O E Z I E

HELIOGRAFIE

În gongul toamnei blonde
Vântul bate;
Mor frunze vagabonde
Pe'nserate...

— Eroid fatal
Al toamnei de rugină
Vântul prin grădină

Suflînd în saxofonu-i de metal,
Anunță cataclismul vegetal...

Și 'n depărtarea largă, colosală.
Solarul disc — o frunză 'ngălbenită
Răpus, perfid, de moartea vegetală
Îchide 'nceet pleopa-i ostenită...

ALEXANDRU BILCIURESCU

PE CĂRĂRUI DE CODRU...

Pe cărării de codru Peste-Vale
La schitul care doarme singuratec,
S'au scuturat toți merii de petale
Și tot parfumul lor primăvăratec...

Copil neștiutor scaldat în vise
Am răfăcît pe drumuri neumblate
Și-am adunat mănunchiuri de narcise
Să dăruiesc iubirii 'nfiripate...

Din flori de maiu și-am împletit cunună
Și cântece din ape curgătoare,
Și'n tînguirea frunzelor la lună
Ți-am rupt din mine-un imn de sărbătoare...

O, de-am fi mers pierduți prin rariști sure
Ca'n basmul de iubire-al Cosânzenii,
Și-am fi lăsat adâncul să ne fure
Pe muchi de stânci, în peșteri de milenii,

Ah, de-ai fi prins din sufletu-mi de strajă
O notă din vibrarea-i solitară,
Și-ai fi simțit cum te ucide'n vrajă
Splendoarea simfoniilor de sară,

Te-ai fi înălțat în magica lumină
Născută numai unii s'o pătrundă
Și mai presus de viață și de tină
N'ai fi știut căl farmec te înundă...

GABRIEL DRAGAN

CÂNTECE

Sus la cetățuie
fumul din cățuie
printr'un ochiu de fier
crește gol pe cer.

Rândunica nopții
în țărîna morții
sfârșie un cânt
pe-un silastru vânt.

Vîntul alb mugește
pomul meu pălește
și plouă nimic —
ceață peste dric.

Mugur slab de vie
naște pe pustie
și tot s'o lăși
pîn's'o'nvineți.

Pe-un pîriu de munte
legat ca o punte —
ramuri de tăceri,
lumină și dureri.

Pași mărunți prin rouă,
viață dată nouă,
hărăcită'n zi
pînă n'om mai fi...

IOAN GEORGESCU

CASTELUL

Castelul vechi, mai vechi ca amintirea
Se 'nalță 'n umbra serii parfumate
Ca un gigant din vremuri depărtate
Ce-și poartă încă 'n lume nălucirea.

Prin sălile acum dărăpămate,
Unde 'nflorau belșugul și iubirea
Pustiul și-a întins nefermirea
Uitărei ce le 'nvăluie pe toate.

Dar când târziu, în noaptea fără șgomot,
Din depărtări vin sunete de clopot
Ca prvestiri de jale și de moarte,

Se-aprind lumini în noaptea amintirii
Și ca în vis, prin zidurile sparte,
Plutește rece imnul nemuririi.

UDREA VOLINTIRU

1918

de LUCRETIA PETRESCU

și fiindcă lui Tudor îi lipseau acum și degete a mâinei drepte, lui Ion al Nas-tasiei îi tăiaseră piciorul dela genunchi și el nu mai avea de cât un singur ochi răvășit, le-a dat drumul de la regiment spre cei dintâi să se întoarcă acasă. Erau și trei dintr'un sat din Ialomița și — apă lipsă de aproape de doi ani — au venit din Moldova spre casă cam pe la începutul ernei. O zi, o noapte, și încă o săptămână de zi, au venit în trenul plin de oameni mai toți betegi și artecați, cari găseau totuși în sufletele lor, înfipate de bucuria întoarcerii, des-căle voie bună, ca să-și arunce unul al-talaltă câte o glumă, chiar pe seama bete-gului și a schilodirei de acum.

— „Mă Toadere, tu de-acum ai mântuit sapa. Cum s'o fii în două degete, că ar nu-i țigară. Tu de-acum te faci boer?”

— „Ce boer? Las că am regulat eu. Erg la muzică în locu lui domnu șef. Și eu așa cu mâna la ălalți!”

— „Da în schimb pentru Ion are să se mă lunea în sat la pusu fasolii. N'afi zut? El face un pas cu piciorul zdram și o hortă cu ciotu lui de lema. Pasu borta. Numai să umble cineva după pusul, să puie tot cite cinci boabe de soie!”

— „Ja taci și tu Pavle! Dacă te-ai pleca cât de frumos ești cum tot clipești ochiul al boșit, de par'că tot faci sem-la ueveste!”

Și iarăși răs — ropot — isprăvit poate mulți cu un oftat înecat or cu o su-mă scrâșnită molcom între dinți.

Și mai cu șaga, mai cu o frântură de mtece și un muc de țigară aprins dela gură la gură au trecut și cele treizeci de suri de tren, și din vagonul tot mai plin de oameni, s'au scoborit la Sigă-nanța, Tudor și Pavel și Ion al Nasta-siei.

Traiștele cu merindea erau de tot usu-e. Au băut la pompă apă și apoi — după să-și desmortească picioarele au por-tat pe jos la drum într'o întinsoare. Tâl-tele lor erau de altfel deajuns învățate truda și nu s'ar fi înspăimântat de unul de-o poștă până în sat. De-ar fi să numai Tudor și Pavel în trei, patru suri și-ar fi văzut fumul de la case. Dar Ion n'avea de loc spor la mers. Ci-o-lui de lema se înfunda și se încliea în ce care pas în pământul jilav. Vre-un picușor cu căruța nu întâlnise și acum e cu orice chip, să nu rămână în urmă ceilalți; și se muncea trudnic în mer-lui strămb, sufla cu greu și se opra-reu să-și șteargă nădușeala și să-și scu-i-catranul necazului în câte-o injură-tă.

Ceilalți doi — de-i apuceau o bucată de mtece, îl așteptau — apoi îndemnându-l în gluma: „Hai mă, că ne ajunge noap-te din urmă. Hai, că ne plâng de dor vetele!”

Vorba de pe urmă îi face pe toți îndu-rurați, să mai încetineză mersul. Ca o băscunsă îi ustura gândul: „Oare ce zice femeile, când i-or vedea așa? Și or fi făcut singure atâta vreme?”

Tudor rosti tare gându la câte și trei: „Mă, că tare frumoși mai suntem! Par'că să fi milogii, cari veneau mereu la băl-de Săn Petru!”

Și-i arată apoi lui Pavel pe Ion rămas mai în urmă:

— „Noi ca noi, dar uite la el săracu, cum cuibărește fasolea. Pasu și groapa. pasu și groapa. Săraca Nastasie, când Te-vedea!”

Când au lăsat șoseaua spre drumul de sat un neamț țepăn și aspru le-a eșit în-ainte. Turburat și scrâșnind silnici au vrut să-l ocolească; dar neamțul le-a stat în cale, le-a spus ceva în limba lui, apoi cu ochii la piciorul de lemn a lui Ion i-a lăsat să-și vadă de drum. Dar asta le-a luat deodată toată voia bună. Va să zică îi peste tot blestemații! Is pline și satele de dânșii? Și iarăși gândul la câteși trei bate același drum și iarăși Tudor cel dintâi își rosti gându știu așa par'că cu gura altuia: „Mă Pavle, oare dacă și femeile noastre... Cât amar de soldațime a fost prin sat... oare dacă și ele?”

N'a isprăvit căci Pavel s'a întors spre el răsrit odată:

— „Și mai taci dracului mă! Or nu ție bine?”

N'au mai vorbit nici unul după aceea. Tăcuți răsucind o țigare, se opreau din când în când șeștepte și pe Ion, care venea trudit; și par'că sub stropii de nădușeală albit de tot la față.

Stă mai să asfințească soarele, când au ajuns pe dâmb la răscruce de unde se vedea ca-n palmă satul întreg. Și ca în-voiași s'au oprit toți la marginea șanțului să mai răsufle. Dar așezați odată, nici unul nu îndemna să se ridice. Îi aștepta atâta bucurie — și se și temeau par'că o leacă. Cu un fel de nod în crucea piep-tului priveau rotocoalele de fum, care se ridicau îngemănate din casele — mai alături — a lui Pavel și a lui Tudor, a căror neveste is surori. Mai spre margine din-colo de pod e casa lui Ion. Din vatra ei trebuc să fie fumul care se ridică mai înalt mult de cât pomii de alături.

Priveau lacomi și nu le venea totuși să scoboare fâșia drumului, care se îngustă spre vale și pierca între salcâmi. Ascultau huetele venite din sat toate: lătratul că-nilor, mugetul vițelilor flămânzi, scârțitul compenei fântânelor. Tăcuți nu mai glu-mesc nici unul și nu se hotărâse încă să plece. Chinuți iar de o șială — Tudor își lungeste mâneca cât poate peste mâna cu degetele lipsă, Pavel scoboară până sub sprânciană căciula pe ochiul boșit. Singur Ion nu putea gândi s'acopere bete-sugul și-și plimba ușor gemând palma peste lungul piciorului tăiat:

— „Te-a străns opinca mă?” Incearcă Tudor o glumă, dar nici unul n'a mai por-nit a râde.

Din vale de după salcâmi s'a arătat o-dată urcând spre ei o căruță. Și clopotul de la gâtul căilor bălani le-a tăiat odată suflarea la câte-și trei. Ca să vadă mai bine și Tudor și Pavel s'au săltat în pi-cioare, sprinteni cu mâna strașină spre lumina din apus.

Căruța urea domol dealul. Se vede a-cum bine în ea mai înalt o basma vânăță întunecată și mai pitită alături altă bas-ma roșie. O fărâmițură de om sub o că-ciulă albă păsește pe lângă căruța. I se aude glasul fraged îndemnând într'una caii. Cei doi de sus — privesc fără de as-tămpăr apoi pornesc câți-va pași de vale.

— „Mă Pavle ia te uită bine. Nu-s bălanii tăi la căruța mă?”

— „Ba c'ai zice. Imi venea și nu-mi venea sa cred. Uite țărăsc săracii. Apoi a-tunci în căruță n'o fi Domnica?”

— „Poi cununata Domnica par'că ar fi. Și băiatu — minune de n'o fi Mihăiță. Ia-n auzi-l cum strigă! Poi ce nu mai cu-nosc cu glasul lui Mihăiță acu? Aia mi-titică fie-ta o fi. Unde or fi pornit? Da hai la vale, ce stăm?”

Pornesc ca înșinși de vânt. Căruța pare că urcă și ea mai repede. Basmăua vână-tă s'a înălțat ca și cum cea care o poartă s'ar fi săltat mai sus să vadă. S'aude un chiot de femeie apoi glasul lui Tudor che-mând: „Mihăiță mă! Mă tată mă! Dă fuga mai repede mă!”

Mihăiță biciuște odată bălanii bine a-poi năpăstoeste căruța și aleargă singur în sus. Basmăua vânăță o flutura îndărăt vântul de goană ce gonesc caii biciuți. La dealul jumătate opresc suflând greu: bălanii. Mihăiță și cei doi cari scoborau de sus.

Ion rămas singur pe marginea șanțului le aude acum bine chiotele, răsetele, în-treburile. Vede venind spre ei năvalnic femeia. Fetica cu basma roșie e în bra-țele lui Pavel. Mihăiță alături și mai la umărul lui Tudor.

Apoi grăbiți întorc bălanii și urcă în căruța toți. Pe el l'au uitat firește. Dar nu scoboară mult și într'o smuceală e oprită căruța iar. Și Pavel strigă îndărăt săltat în sus:

— „Hai Ioane, vii și tu?”

Avea par'că un nod de plâns în gât. N'a putut răspunde nimica. Dar nici ei nu l'au mai așteptat mult și căruța a sco-borit în goană toată valea, a cărmuit apoi, s'a făcut mititică și la cofitură a ascuns'o gardu de salcâmi a lui Ilie Schiopu.

Schiopu! Vezi tot așa are să-i zică și lui de acumă satu. Dar Nastasia ce o zice?... Dacă nu l'o mai vrea, că-i beteag și ca-i întreagă și frumoasă?...

Lovește în neștire cu cârja un bolovan până îl fărâma apoi trezit se ridică de pe șanț truduic. Caută să se îmbuneze și el cu gându că și lui ca și la ceilalți i-o eși acum înainte în cale chiuind voiase: mai-ca sa, Nastasia. Mândica.

Mândica l'o mai cunoaște oare? Avea vre-o cinci ani când a lăsat'o. Cealaltă—Ioana — nu era de cât un ghemuleț de carne în albioară.

Ce voios și grăbit ar alerga spre ele de n'ar fi beteșugu! Nici nu-i vine să sco-boare drept drumul către sat. Ca să nu întâlnească pe nimeni o ia peste câmp și scoboară prin dosul livezilor.

Nu s'a mai oprit de loc și avea sufletul la gură, când a ajuns și s'a răzimat de salcâmul, care sprijină zăplazul din fund al grădinei lui. Își șterge cu mâneca obra-zul înădușit și se uită rotă în jur. Toate-s cum le-a lăsat și totuși par'că nu le mai cunoaște. Și odată — par'că un făcut — a prins să i se bată și ochiul stâng.

S'a furișat pe lângă glugile de porumb hojeste, nu știe nici el din ce pricină. Dar când a ajuns la gardul de mărăcini din spatele casei tot l'a simțit Corbea, care a năvălit la el cu spinarea sbârliță, cu colții toți răschițați a mușcătură. Ion s'a prop-tit de mărăcini și a ridicat cârja. Dar n'a avut nevoie să lovească. Corbea a adul-mecat odată în jur și s'a răsturnat apoi cu pânțelele în sus scheunând și aștep-tând supus lovitura.

Face câți-va pași și-n colțul casei iar stă locului. L'a pironit deodată un răsnet de copil; apoi i-a trântit ușa fîndei și maică-sa a strigat în prag: „Să mai lași

ioaca, Mandico și vino de mai leagănă băiatul!"

Băiatul!... care băiat? El n'are de cât pe Mândica și pe Ioana. I s'a părut prea departe porțița și prin mărcini odată s'a smucit și a trecut. Și-a sfășiat o leacă sumanul și și-a însângerat mâna. Aproape n'a simțit. În vreme prins de o sârmă ghimpată — o schijă-i retezase piciorul. — Pământul jilav i-a amorțit bătaia cărjei pe bătătură. A trezut prispa, a deschis și s'a oprit în ușa tindei. Intrat deodată din lumina din afară de abia a deslușit întâi în fund, vatra cu ceaulul pe iarul de coceni; și incremenite cu ochii la dânsul, o fetiță mică, cu un pisoi în poală și alta mai măricică, care s'a oprit speriată — cu mâna pe albioara, în care scâncea încetșor un prunc.

Lui Ion i s'a tăiat de odată și piciorul zdrăvăn și suflarea.

Dincolo în odaie s'au oprit din bătaie spețelezele rășboiului și a auzit glasul mirat al Nastasiei: „Da cine fu pe ușă Mândico? N'auzi?... Să vezi dumneata mămică, că mai adineauri se dete și căinele!”

Spețelezele bat iar. Bătrâna se ridică cu ciurul de linte în mână. Alegea pe a doua zi fiertura. Dar în prag s'a oprit întâi nedumerită; apoi când a deslușit bine în ușă pe feciorul ei și cărja și piciorul retezat, a năvălit spre el grămadă și ciurul scăpat din mâini s'a rostogolit cât colo plouand din el peste tot linte. Și bătrâna — în ceasul acela n'a mai fost de cât un bocet și două mâini înțeleștate pe trupul lui Ion. Și bocetul ei și brațele-i au cuprins strâns în ele pe omul betejit, cărja.

S'a ivit în prag nedumerită și Nastasia. L'a privit parcă însăpăimântată apoi s'a tras în odaie iar. Dar nu i-a spus nici o vorbă și Ion abia a avut vreme să-i zărească chipul sub hasma. Și i-a trecut prin inimă tăiușiri de cuțite.

Dacă nu chiotul de bucurie al Domnicai, dar măcar un cuvânt bun să-i fi aruncat și ea. Muta s'a înturnat dincolo în odaie. Nu vine la dânsul. De ce nu vine? Oare nu cum-va?... Spuneau ceilalți pe drum de femei o vorbă.

N'asculta nimic din ce tot îndruga zăpăcit maică-sa. Sprijinit în cărji face căji-va pași în fund. În odaie e numai Nastasia. Mândica s'a sălțat și-l privește cu ochi mari parcă l'ar cunoaște și nu-i vine a crede că-l cunoaște. Cealaltă fetiță ghemuită după vatră, și-a întors spre zid obrazul, ca să nu-l vadă. Iar în albioară seînchește iar copilul înfășat într'o fustă veche și un lavicer vârgat.

Maică-sa reîncheie bocetul: „Ce-au făcut cu tine Ionică? Cum te-au luat întreg, întreguleț ca bradu și te-au trimis îndărăt ciuntit!”

Se smucește din strânsura ei. Nu la beteșugul lui îi e acuma gându. Descotorosit de bătrâna care-i stă mereu înainte, arată cu mâna întinsă spre albioara roștind greu cu un glas, pe care nu și-l mai cunoaște: „Ce-i cu băiatu din albăie? Al cui e?”

Maică-sa îi aduce un scaun, îi ia de pe braț traista și-i îndrugă fără șir de vite, rășboi, necazuri...

Se întoarce Ion spre ușa odăii. Pe acelaș loc, lângă laviță Nastasia nici nu-si ridică spre el ochii. Pătorește doar așa în mână un colț al hasmalei. Muțenia ei îl înraiește de-i vine s'o scuture, s'o lovească și-i vine și să bocească de femeile. O întreabă din ușă mănios: „Tu n'auzi Nastasio? Or nici habar nu ai că am venit acasă? Gândeai poate, că nici n'am să mai vin?”

Femeia vine spre el. Ii svâcnește a plâns

pieptul. Și glasul i se curmă lăcrămat: „Ba nu Ionică, doar....”

Și amuțește iar.

Ion frământa venin în gură. Privește pe rând femeile cum tac hoștete ca niște vinovate. Se răstește scrâșnind la ele: „Nastasio, mamă, n'auziți? Ce-a fost în lipsa mea? Al cui e băiatu din albăie? Al cui? Spuneți!”

Nastasia și-a tras mai pe ochi basmaua și n'a găsit ninuica. Mai inimoasă i-a luat înainte bătrâna: „Ei al cui să fie? Iacă e al nostru. Și tot Ionică îl chiamă. Da stai jos. Iți adusei scaun, ca și-o fi greu așa ca cocostăreanu numa într'un picior. Și tu Nastasio ce stai lemn? Dă fuga și fă mămăliga și dă-i să mănânce, ca vine cine știe de unde. Ia și căji-va baboi de pește și fă-i o saramură!”

Femeile încep să forfote zăpăcite pe dinaintea lui. Ion pironit cu ochii pe albioară își adună mințile zăpăcite: „Tot Ionică îl chiamă și-i al nostru. Al cui să fie?”

Uite cum vor să-l amăgească afurisitele! S'au învoit. Cum să fie al lui? A lăsat pe Nastasia cu o fetiță de țâță. Și nici nu era grea.

Se ridică fulgerând: „Nastasio!”

— „Ce-i Ionică?”

Dar în ochii lui nu i se uita. Cât a dorit Ion ceasu ăsta și iacă-i acuma bucuria.

— „N'auzi tu Nastasio? Al cui e băiatu? Spune drept auzitu-m'ai? Că eu — Păstele tău de muere — am învățat pe acolo cum se ucide”. Pierită de tot la față dar tot gureșă a răspuns în loc bătrâna:

— „O bată-l de plod, că de când veniși numai la el și-s ochii. D'apoi că și el nu putu să nu mai scâncească atâta afurisitu? Ia ia-l și tu Mândico și du-te cu el pe afară”. Fetița ridică cu greu în brațe copilul. Nu e cu mult mai mare ca el și feșele desfăcute se tărăsc după dânsa. Cu o uitătură sperioasă spre omul, care-i aduce totuși de cineva aminte, a vrut să iasă cu copilul pe ușă. Dar Ion cu cărja întinsă i-a ținut drumu: „Spune-ți al cui e, că-l stropsese!”

Mândica atinsă poate de cărja a tipat și a scăpat din brațe copilul, care s'a rostogolit în feșe. Nastasia s'a repezit la el să-l ia în brațe, dar n'a avut vreme, căci cărja a lovit-o pieziș peste umăr și i-a însângerat obrazul în colțul gurei.

E femeie voinică Nastasia. Cu un brânci l'ar trânti cât colo pe beteagul care se elatină acum. Nu-l îmbrânchește însă, ci năruită jos, coperind cu trupul ei copilul se tânguie în spovedanie întretăiată, ștergându-si obidiță cu hasmaua sângele, care-i spunează în colțul gurei: „Ionică să-ți spună și mănuea, dacă-s vinovată. Iacă poti, să mă și onori după accia, că doar n'ai crede că-a fost eu voia mea. Are să-ți spună toți cum se umpluse satu de păgâni — arde-i-ar focu! Și noi ne-am dus și ne-am ascuns de vale în stuț toate femeile. Vai de zilele noastre cum stăteam acolo flămânde și înghețate. Dar la urmă eu am căutat să mă întorc acasă, că Ioana știi că era de țâță și murea de foame. Să-ți spună și mănuea, că dânsa n'a chemat!”

„Ce era să fac Ionică? Urgie și pătăpăl a fost pe capu nostru. Umblau turbați prin case după femei. Și asta mică tipa de foame și zi și noapfe. Am ținut-o vreo trei zile cu zeamă de lasole, că vaca ne-o înjunghiaseră în bătătură. Dar pe urmă după văzuti că albește ochii fata, m'am dus la Nastasia unde stătea ascunsă cu celelalte femei. Era vai de mama lor — înghețate și flămânde! I-am spun Nastasia

șiei: Hai fă acasă, că-ți moare fata încolo ce-o da Dumnezeu!”

— Și pe urmă?”

Pe sub suman Ion și-a înfipt deget și-scurmă acum carnea pieptului, e se aline. Văzuse la spital cum un scurman sub pansament rănile și le pica-i doare mai puțin.

— „Și pe urmă? Hai de isprăvesc dată!”

Femeilor le pare, că trăse acum în ceasul acela greu. Nastasia ferește măr pe parte copilul. Nu-i vine să rostească ceea-ce mai are de spus. Tot bătrâna cepe iar încalcit: „Vai de noi și de Ionică, că nu gândeam, când ai venit...”

— „Nu mai bocii! Spune! Or v'ajută teles amândouă? Vă stropsese cu cărja mă duc și mă dau prius Nemților!”

— „Păcătoasa de mine! De ce nu luat Dumnezeu înainte să nu mai aud vorbe!”

— „Nu te vaicari. Spune!”

Și a ridicat cărja.

— „Ionică mamă, iacă-ta spun. Că nu mai am cine știe ce. A venit cum se — Nastasia acasă, că-i pierca fată foame, iar țâțele ei stau să pleznească venit, s'a spoit cu funingine pe față, a mai mult prin pod ascunsă, dar tot a buit-o. Eu cred că a părît-o care-va, fost și dăstia destui. Poate chiar ve Tulose să fi făcut asta. Mă certases ajun ca el. Lui băga mie vină, că i spus eu unde-si ascunsese cărlanii, că Dumnezeu vede și Io răsplăți și tru ăsta!”

— „Păstele tău de meliță! Lasă Tulose. Mie să-mi spui ce te întreb de ce-mi arde mie sufletu. Al cui e al băiatul?”

— „Al cui e? Parcă îl știm. Doar sat au fost tuii unu numai unu. Cine-i de nume? Pe băiat ni l'a dăruit Dumnezeu, că eu voia lui au fost toate. Pe numai Nastasia a pățimit asta? Și ne l'oi Oprea și a lui Voien și fetele lui, dică. Și erau — știi bine — fete marcate alte, care nu spun de rușine.”

Lui Ion îi văjiau urechile și suflă de parcă l'ar strânce cineva de bere. Dela mama sa nu află mai mult. Se și apucă în mână hasma-ia și coadele tasei năruită jos:

— „Spune tu tot!”

— „Of Doamne Ionică, dar ce are mai spună femeia? Că doar numai îți tot spusei de un ceas. A venit a fetei să sugă... Și-i erau sânii ei ca tra!”

— „N'auzi? Spune tu!”

— „Spun, că văd că tot atâta i. S'eu vreo trei zile prin pod ascunsă, boram numai înopțat. Dar într'o eram tocmăi cu fata în brațe. A i unu. Ce-am mai avut vreme să fug...”

— „Ei?”

Ochii îi sunt însângerați și sfred cu ei femeia de parcă ar vrea să-i truda până'n adâncul măruntaelor.

— „Ei?”

— „M'am luptat cât am putut. L'ar l'it peste ochii. Să-ți spună și mămucă...”

— „S'a luptat zău săraca. Da ce te cu spurcatu? O făcuse numai sânge, arate urma că se cunoaște pe piept u ajuns'o cu baioneta. Atunci dacă ar zut... Iacă să fie al meu păcatu... zis Nastasioi: Și stai acu dracului dacă te omoară, ce fac eu singur câmpu, cu copiii?... Și a mas ăla — nil-ar — la noi în noaptea aceea... Ionică ce faci? De vino-ți în fire culiță! Acuma ai vrea s'o omori Ionică la'o mamă, că a pățimit de

Da fugi și tu Nastasio, ce stai așa în mâna lui?

A rămas în mâna furiosului basmaua Nastasiei cu câteva moațe negre de păr. Bătrâna îi tot aține drumul, cercând să-l domolească, iar Mândica s'a repezit c'un jipăt și și-a luat de jos fratele ferindu-l în trupul ei militel până în odaia de a-lături. Cealaltă fetiică lângă vatră, ghemuită în maldărul de coceni nici nu cotează măcar să plângă.

Ion s'a oprit găfâind și a scăpat din mâini cârja pe care bătrâna i-a tras-o furiaș. Dar chiar de ar mai fi avut-o... Is brațele grele, moarte. Și tot trupul îi e așa de golit de putere, ca atunci, când schița i-a retezat piciorul.

No mai lovește. Numai ocări îi mai aruncă bolborosite și spumate: „Tică-loasă! În casa mea să nu-l văd... Nu gândi că... Or de nu, du-te și tu ciorilor cu dânsu!”

Albit de tot la față se lasă năruit pe scann. Și bătrâna lângă el îi sprijine, îl strepoște, îi suflă în obraz vorbe de descântec și de ceasul rău. Apoi câtă să-l îmbunzece iar: „Și nu te mai prăpădi atâta Ionică, că nu ești numai tu. Și de băiat dacă ți-e atâta silă, apoi l'om da de suflet, că iacă ni-l cere într'una cumnata Stana!”

Nu mai răspunde Ion nimica. Privește numai buimac pe Nastasia jumulită, în-sângerată cum se leagănă și se vaeță în bocet jos pe pământ: „Mai bine îl lăsam să mă omoare, mai bine îl lăsam. Că acu tot mic îmi găsește vină și m'alungă: tot mic. Dacă m'a ținut și mi-a pus pe piept bazoneta ce am putut să mai fac? Lui Ionică îi găsește vină cineva, că l'au ținut și i-au tăiat piciorul?”

— „Ia taci și nu-i mai aduce aminte. Și nu te mai vâita, că s'or strânge pe la gard vecinele s'asculte”.

— „S'asculte. Incaî să știe toți cum is de răsplătită pe cât am muncit și cum pătimește fără nici o vină”.

— „Ei ce pătimești? Boccaî mai dăunazi, că nu-ți mai vine bărbatul. Iacă a dat Dumnezeu și a venit. Că te-a suduit o leacă, ce-i ții socoteală? Ca omul necăjit, — câte n'o fi avut pe inimă, trebuie să-i crezi. Doar nu te-a omorât. Pupe-ți mai bine pe cap basmaua: nu sta așa smulă înaintea lui, de parcă ești cu-leasă de pe gârlă. Și nu mai scânei de pomana. Vezi mai bine de mămăliga, că i-o fi foame la te uită că mai s'a stins și focu. Și la vite mai ai un rând de dat. Hai n'auzi? Or nu ți-a fost destul adineauri?”

Nastasias se ridică înrăit încând în ea cinda și oftatul de pe urmă. Potrivindu-și pe cap basmaua vine la vatră, căscolește și ațăță focul. Bătrâna aduce câțiva pești ușați ca surcelele și-i pune pe o tichiea pe jar. Și pândeste neli-nistită chipul înruntat al lui Ion și plân-sul necurmat al copilului, pe care din-colo Mândica se trudește meren să-l potolească. I se aude tot mai ostentit șoșoind glasul: „Șo șo. șo. Taci cu mama Ionică, taci!”

Bătrâna zdrăngăne tichieaua, jărăgă-este focul și ocărăște copilul cătrănită: „Mă afurisitu, lua-l-ar să-l ia, că nici nu mai tace. Ei da las că vă mântui eu de dânsu. Mă întălnii cu cumnata Stana și eri. De știam j-l dădeam și nici nu mai era atâta vorbă”.

Nastasias cu mânele sumese, cum turna în ceauz mălăiul înfige în mijloc meles-tul și se întoarce spre bătrâna ciudoasă:

— „Poi da, să-l dau de suflet acu crescut gata. Când era de o zi două n'a vrut tusa Stana să-l ia. Și acu — după

ce m'am trudit cu el atâta — că numai eu știu câte am tras cu câmpu, cu vitele și cu copil de țâță... acu să i-l dau. Poi știu că ar vrea tușa Stana. Da lasă că și nouă ne-o prinde bine mâine, poi-măine, că-i băiat și Ion cu piciorul lui ciuntit par'că are să mai poată atâta?”

Și Ion — lovit — a frământat gura dar n'a răspuns nimica. Și a privit numai sfîit piciorul și a svărlit cât colo scuipatul amar ca firea.

Afară se aud glasuri. Corbea se dă nă-praznic până la ușă și în tindă intră voioși și cam cheflii Pavel și Tudor.

— „Iacă venim și noi să vedem cum te-a primit așa ciuntit nevasta; că pe noi ne-a plăcut și așa. Numinai că mic îmi cere să-mi pun un ochelar, ca feciorul boerului din deal. Că cică să nu se vadă beteșugul”.

Nastasias câtă să se furișeze nevăzută dincolo la copil, iar bătrâna vorbăreacă sporovăște pentru toți, chip să nu se bage de seamă, ce a fost până acum în casă. Dar Tudor întrebă de nevastă și bătrâna se întoarce zorit spre ușă și strigă: „Nastasias, te ascunseși? Da vino maică încoace și adă cănuța aceea cu rachiu de pe poliță!”

Femeia vine nu prea întârziat cu o-brazul șters, cu basma curată și cu o cănuță și două păhărele în mână. Le pune băbăților dinainte, răspunde cum se cuvine la cinstea lui Tudor și merge de-și face iar de lucru la vatră.

Ion e tot întunecat. Greu a scos din gură câte-va vorbe. Nuti arde acu de glu-mur: și cu toate că meru a fost alături și înfrățiti la orice primejdie cu ceilalți doi acu nu-i bucuros să-i vadă și să-i amestice în treburile lui. Nu le da pas să-l iscodească cu nunica și tăcut soarbe rachiu și trage'n piept fumul țigărei. Și au înțeles și ceilalți, că tăcuți odată au încetat cu gluma și s'au ridicat să plece.

Nu le-a zis nimeni vorbă de opreală. Ion rămas singur a sorbit picul de rachiu rămas pe fundu cănuței și s'a tras mai lângă foc. Il lua cu frig și abia acum simțea truda întregă. E doar drum până la gară... Dar de câte ori mai înainte îl făcuse, fără măcar să-i pese? Spunea adevărat Nastasias adineauri: Mult nare să mai poată el de acum. Tot greu mun-cei pe ea are să cadă.

El o privește cu un fel de navală caldă—cum vânoasa și rumecuita mestecă de zor mămăliga. Apoi frântă din mijloc ascunde în spuză câte-va ouă. Bătrâna întoarce pești și răstoarnă peste ei în strachină saramura ardeiată. Mirosul ce se ridică scormonește lui Ion pânțelele și-i ațăță cumplit foamea. Era doar mult înainte de amiază când a pus în gură cea de pe urmă bucătură. Și indemnul foamei par'că mai alunga celelalte gânduri. Bătrâna îi pune dinain'e peștele și pe fund de lemn, tăiată frumos în felii cu așa, mămăliga pe care a turnat-o Nastasias. În spuză pocnese pe rând ouălele coapte. Imbuacă lacom de câteva ori dar par'că nu-i tih-nește. Atfel gândea el pe drum, că are să fie cina dintăi acasă. Privește pe Nastasias, care lângă ușă n'are alt gând de cât să treacă nebagată de seamă dincolo la copilul, care a răgușit de plâns. O nustrare și un indemn milos îl răscolește în piept: „Săraca n'o fi fost nici ea bu-curoasă!”. Se întoarce ertător să-i spu-nă o vorbă, dar crâncen deodată îl oprește gândul: „Is prost: cine știe cum n'o fi mințit și oi fi de răs în sat”. Și-și adună iar venitul tot, ca să-i arunce aspru: „Tu nu vezi că nici nu-mi tihnește im-bucătura? Du-l ciorilor să-l ia, că-l arunc pe foreastră!”

S'a întors spre el Nastasias și o clipă l'a fulgerat drept în ochi, fără sfială, apoi a clatinat doar capul și a fost dusă în odă.

Bătrâna, care rămăsese pironită cu du-micatul în mână, cum mânca pe apucate la spatele feciorului, s'a luat după dânsa. I s'au auzit întâi vorbele ei șoptite apoi hotărît glasul Nastasiei: „Da lasă-mă la Dumnezeu mămuca, că nu-l dau. Și dacă-i pe aceea beteagă nu-s și oi fi eu vrednică să-mi cresc singură un copil. Să știu de bine, că mă duc să mă bag în deal la cucuana slugă pe mâncare nu-mai”.

Și cu scurteico svărlită pe umeri a esit prinzându-și cu dreapta broboada sub hărbie. Pe brațul stâng avea copilul, care căuta lacom cu gura și mâinile, să-i gă-sească sânul. Mândica se juca strâns de fusta ei.

Lui Ion nu i-a mai spus cuvânt. S'a îndreptat dărză spre ușă și s'a întors spre bătrână iară. „Apoi lucrurile mele o veni alke taica mâine, să le ia în căruță”.

Bătrâncii îi tremurau mâinile întinse spre dânsa și-i tremura a bocit glasul, când a strigat odată: „Nastasias! Ionică! Da nu vă faceți de răs maică. Că rân-nea doar mai înainte satu de traiul vo-stru și acuma... Ionică, dar oprește-o lo-nică! Gândește-te cum ești și n'o lăsa să se ducă!”

Ion nu era nici el bucuros firește. S'a tras oțărît până la ușă, dar Nastasias acu părea că nici nu-l mai lua în seamă. Cu răul n'a mai încercat s'o întoarce, că ia văzut bine în ochi, că n'ar mai sta ca adineaură supusă sub mâna lui.

— „So roage să rămână? Ferit-a Dum-nezeu! Tot ea și-o rade apoi de el — afu-risita! De vrea acu să plece. — ducă-se!”

Și Nastasias cu un: „Apoi rămâi sănă-toasă mămuca” a prins elanța și a deschis pe jumătate ușa.

Dar atunci i s'a părut lui Ion că i se năruie pe el casa și fără alt gând a prins'o strâns de trup și cu fața îngro-pată în grunzul ei a izbucnit: „Of Nastasias, că nici nu vrei tu să crezi o-mului necăjit. Că numai eu știu ce negru mi-e sufletu, de când mă știu beteag! Gândeam să viu acasă, să am dela tine o mângâiere, dar mai bine rămâneam pe acolo. Că o vorbă bună încă nu mi-ai zis. Și de ce m'am temut tot timpul... că dacă rămâi tu singură atâta amar de vreme... Și iacă-tă cum te-am găsit! Și acu tot tu te lepezi de mine ca de o otreapă și vrei să te duci. Of că de ce nu mai sunt eu întreg ca mai înainte Nastasias, Nastasias!”

Muiat de plâns a fost și glasul ei când a răspuns: „Poi nu plecam Ionică, dai dacă și tu”.

Apoi a prins a clatina usurel pe braț băiatul, care începuse a scânci iar.

S'a desprins oarecum rușinat Ion de dânsa și mai domolit i-a spus: „Tu nu ești zdrăvănuă femeie. Doar nu ți-am zis să-l lași acu să moară de foame. S'ai colo și dă-i să sugă, că i-a fi de când tot plânge...”

Și s'a așezat iar greoi pe laviță unde aburea mâncarea abia începută.

Bătrâna s'a închinat mormăind în șoap-tă, a scuipat spre horn duhurile rele și a aprins muc de lumânare de la Paște. Apoi sprintenă și grăbită s'a apucat să astearnă dincolo lui Ionică patul. A scos din lăcă perna mare și cerga nouă de zestre și cu ele în brațe s'a oprit întâi lângă Nasta-sias: „Da mă lasă-l și tu încolo de piod, că o fi supt destul acu. Vezi-ți de bărbat că e trudit și o vrea să se culce”.

Nastasias n'a răspuns nimica. Chip că

FRATELE NOSTRU, OMUL!

de EUG. BOUREANU

Se opriese într-un colț de stradă, ca să-și liniștească inima.

Pornise din zori, dintr-un fund de maidan, între buruienile cărui își trecuse noaptea, în care roua căzuse groasă, rece, și-l pătrunsese până la oase. Se sculase tremurând și-o luase razna, încotro văzuse cu ochii. Ii era foame. În ajun abia dacă înghițise, hulaș, câte ceva. Se gândia că — poate — în ziua aceea avea să fie mai norocos.

Soarele răsărise de mult și el mergea numai prin părțile însorite ale străzilor. Se încălzise. Uitase de tremurul necumtat din noaptea trecută. Razele soarelui mângâiau chiar rănila trupului, care puroiau mai peste tot locul. Uitase și de ele. Sub rani, pe dinăuntru îl săgeța altă durere, mai stăruitoare, mai chinătoare: foamea!

Își întorcea privirile în jos, pretutindeni, și cum mergea grăbit, strecurându-se, ca amestec, printre camioane, trăsuri, mașini, capul i se întorcea în toate părțile, ca smucit în mișcări brusce.

Își apăsa dinții și măselele, strângând între ele goul, pe care-l înghițea din ce în ce mai grăbit, în jocul chinător al gătlejului aproape uscat. De nicăieri nu se vedea nici o speranță.

Foamea îl năucea din ce în ce mai tare și, deși puterile i se sleiau tot mai mult, își luă mersul, în nădejdea unei minuni, pe care o aștepta să se îndepărtească „undeva”...

În clipa aceea, se opriese în colțul străzii, nestimerit încotro să mai apuce. Dăduse într-o parte prea umblată a orașului. Nu se încumeta să mai răzbată prin viermățul fulgerător al mașinelor și trásurilor, care nu mai conțeneau și care-l amestecau, numai privindu-le.

Sezu îndelung acolo, nehotărît de cele ce ar fi mai putut face. Cândva, îndrznî să caute în ochii trecătorilor. Se luă, chiar, după vreo câțiva, care i se părură mai blânzi, dar... îi pierdu — în curând — în imbulzeala trotuarului și — în totatătea rânduri — se reîntoarse la locul lui, în colțul străzii.

dă și celalt sân copilului să-l sugă, și-a desfăcut larg cămașa peste piept. Și deasupra sânilor plini de lapte Ion a putut vedea încă dunga roșie a unei creștături. A oftat mai îmbunătă și nu și-a mai putut desprinde ochii de pe pieptul femeii.

O alăturare caldă l'a făcut să tresară. Mândica venise și lipită de dânsul îi atingea cu mâna-curioasă — ciotul de lemn. S'a aplecat, a sărutat-o în creștet și a luat în brațe pe fetica, care se uita încă la dânsul cu ochii plini de teamă.

Nastasia s'a ridicat domol de jos, ca să nu deștepte copilul adormit. L'a pus încet în albiașă, i-a smuls din gură făta și i-a sărutat mâna, care rămase din scutice afară. A privit apoi lung spre Ion, care se sculase greoi de pe laviță și c'un oftat năbușit a trecut cu el dincolo să vadă de asternut. Fetica cealaltă adormise de mult pe coceni lângă vatră.

LUCREȚIA PETRESCU

unde — pe palma de piatră a unghiului de tromar, de pe care nu-l imbrâncea și nu-l izgonia nimeni — avea, cel puțin, iluzia unei liniști.

Dar, pe măsură ce vremea trecea, și soarele încropia văzduhul, căldura îl moleșea, ranele trupului crăpau și supurau mai usturătoare, nemșcarea și amorfia, iar foamea se făcea și mai chinătoare.

Ridică un picior, apoi îl reaseză pe piatra fierbinte, — mai prive de câteva ori în dreapta și în stânga... În josul și'n eusul răsucelii și se întoarse foarte abătut, pe loc, căutând să se strecoare pe lângă zid... Se temea să nu împiedice pe vreunul din trecătorii aceia grăbiți, și-i trebui mult până să îndrzniască să-și îndepărtească gândul.

În cele de pe urmă izbuti și-o luă în lungul zidurilor cu capul plecat în pământ, ca un suflet chinuit. Din loc în loc, trebuia să se opriască, lăsându-l să treacă pe cei ce intrau sau ieșeau de prin prăvălii, sau ganguri.

Ii trebui îndelung timp să străbată o cale aproape de nimic. Pe alocuri se opria chiar fără de pricină. Atunci se sprijinea de ziduri și cu aceleași priviri aplecate la pământ, prin umedul ochilor înșălăceniți de foame, aștepta ceva, care nu se via de nicăieri.

Spre amiază răzbise în alfă răscruce de drumuri, cu mult mai liniștită... Se simțea mai în larg. Acolo, cel puțin nu avea atâtă teamă. Își căută un colț cu umbră și iarăși se lipi de zid.

Privia, desăvârșit, lung, în câte o parte. Apoi, încet, ca stăpânit de o lenă grozavă își întorcea capul, cercetând altă postajă de loc.

Soarele devenise dogoritor. Bolovanii pavajului își scântăiau firisoarele de cugri, fulgerând raze care-i obosiau, îi orbiau privirile. Își închidea ochii, ca într-o somnă istovitoare, dar îi redeschidea în curând, cercetând întrebător această parte de drum.

Deodată, ochii îi rămăseră înfipti într-un loc, la marginea trotuarului de peste drum. Zărise acolo ceva, care-l neliniștea. Își lăsă picioarele în jos, apoi le ridică din nou și cercetă acelaș loc... După câteva timp avu o mișcare ca și cum ar fi vroia să porniască, dar se lipi iarăși de zid și cercetă mai îndelung lucrul din marginea trotuarului.

Când se îndreptă de un adevăr, pe care parcă nu îndrznia să-l creadă, se ridică hotărît în picioare și trecu de partea cealaltă a străzii.

Nu se înșelase. Era un os cu jumătatea fripturii nemăncată, ajuns acolo prin cine știe ce întâmplare, din restaurantul din față.

Își rezezi capul puțin îndărăt, apoi și-l apropia încet, mirosi și îl apucă în dinți. Se așeză jos, îl prinse între labele dinainte și începu să rupă lacom.

Dar... în clipa următoare nu mai înțelese ce se petcuse cu el. Se simți rostogolindu-se, fără de veste. În șira spinării îi săngeră o durere, cum i se părură că nu mai simțise încă... Când izbuti să se ridice, își rotii ochii îndurerati, împrejur, fără să izbutească să

vadă ceva, apoi scoase un schelălăit șor și se silî să-și lingă picăturile săgeții gelu sărac, care i se prelungeau dintr-o parte în alta.

După ce-și prelinsese limba pe amângelele, se îndreptă spre umbra din care pornise și se așeză aproape în acelaș loc.

Abia atunci desluși pricina neastăturii lui întâmplări.

Un dulău, cu părul plin de scai, un vagabond din cine știe ce părți — îl rodea osul lui...

Toate — însă — n-au durat decât câteva clipe... În lungul trotuarului se asternu o pată neagră, care se întinsese repede peste marginea lui, până-l umbră, și chiar pe dușmanul lui...

Și, la câțiva pași de dulău, se opri un om zdrențuros, aproape gol. O barbă încrețită îi încadra obrazii osoși, din nelămurirea cărora stăteau ochii mălănciți în găvanele vinete.

Cățelul n'a înțeles ce-a fost. A auzit însă un schelălăit gros, prelung, și locul dulăului, care se rostogolise la câțiva pași, nu a zărit decât un picior aproape desculț, care rămasese aproape clipe în aer, apoi s'a lăsat în jos, să se alăturat altul picior, tot pe atât de desculț și s'au ghemuit la marginea trotuarului.

Omul s'a așezat și el jos. A întins mâna, a ridicat osul cu și mai puțină carne, l'a privit și pe-o parte și pe cealaltă, lung. Si-a trecut o palmă noduroasă peste gura ascunsă în părul bărbii și al muștelor. A șters de zdreanța pubane; zdrențuite restul fripturii și-a început s'o mozoliască. Într-o gîngiile aproape știrbe, zăbind foarte mulțumit.

Dulăul se ridicase de jos. Cea dintâi privire îi fugi spre cățelul de peste drum. Apoi se trase câțiva pași și, după ce-și scutură blana, printr-o mișcare care zănușea din tot trupul, se așeză în mijlocul străzii, și rămase privind lung spre omul care-i răpise prada de mai înainte.

Din umbra zidului, cățelul hăbăia după muștele ce-l nelinișteau, își ciulira urechile scurte și ascuțite, urmărind câte o găză, ce se încăpătâna să-i dea târcoale și din nou privia, când spre omul care mozolia înștit, rușând așchii subțiri din carnea dobandită pe negândite, când spre dulăul din stradă.

Mai târziu se urni din loc, făcu câțiva pași, se opri, iar vorni și după câteva timp se opri lângă dulău. El mirosi de departe. Apoi străbătânduși cei doi trei pași, își lipi plin de frică nasul de blana lui scărmanată, încăleci, cu mălăncini și rămase cu ochii întrebători, pândindu-i mișcările.

Dulăul nu se elinția. Cățelul îndrznî să se lase aproape în același rând cu el, pe labele dîndărăt.

Dulăul își întoarse capul. El cercetă cu un fel de dispreț. O buză i se ridică înlătură, într-un hârâit mut, care părea mai mult a rânjet. Apoi își trecu limba de jur în prejurul botului și urină să priviască spre omul, ce rodea mereu din carnea puțină, rămasă pe os.

Cățelul se așeză și el pe căteși patru

SILUETE DE SEARĂ

de V. DAMASCHIN

us fardat, de toamnă...
 area enormă uitată neglijent pe di-
 colorat al zării își scutură întârziat.
 ul...
 miua astfel pudrată peste ogradă se
 ge înapoi, peste deal...
 ele tușate de umbră întinse alene
 zucul dinspre livadă, în coasta su-
 sub strașina de stof a casii, s'au a-
 și s'au lungit într'o umbră uriașă
 oată ograda și de-asupra livezii cu
 îi încărești de rod.
 Umbră misterioasă și potolită în o-
 și pe cărarușă. Liniște de noptare,
 umbre mobile și glasuri necunoscute...
 eptat se lasă răcoarea nopții...
 arta dinspre livadă, s'a lovit de za-
 n umbra stufărișurilor, lungită și pe
 rușă, s'a desprins statura trunchioa-
 unui țaran, care a trecut prin por-
 e sub pălăria mare, care-i acoperă de
 fața, strălucesc doar ochii, cu priviri
 te, adormite... Ghetele lățite, pline
 oroiu și paie, bocănesc mascat pe că-
 șa bătătorită.
 s'and doar pașii care se depărtează...
 eta lui, o pată de cerneală pe fondul
 anilor îngălbenite, apare și iar dis-
 pe sub stufărișuri...
 dreptul căpîții de fân, statura lui
 grebla pe umăr, a zugrăvit subit, un
 are.
 Umbră misterioasă și plină de intuc-

Omul însă privește neexistent spre
 sură :

— Eu, femeie!
 Stăpână pe sine, și puțin ironică :
 — Parcă erai să rămâi la Stuh?!
 — Păi, am isprăvit la vale păpușoiul...
 Femeia și-a întors fața spre vatră cu
 indiferență mascată :
 — Ti-i foame?
 — Ba bine că nu!
 Omul a băjbăit prin întuneric un capăt
 de lemn; s'a lăsat pe dânsul, oftând.....
 Privirile îi cad grele de oboseală som-
 noroasă.

Totuși și le-a strecurat până spre des-
 chizătura uși unde se desemnează precis
 silueta bine făcută a țărăncii.

Omul și-a suit privirea, un timp, la tru-
 pul ademenitor, dar a dus-o înapoi, și-a
 coborît-o la picioarele lui cu ghet mari
 și pline de noroi cu paie...

A uitat de toate, și-a așipit.
 Într'un târziu femeia a ieșit din casă.
 E puțin încruntată, nemulțumită... Când a
 mai dat cu ochii de om și l-a zărit ador-
 nit, otrava amărăciunii a aruncat-o cu
 vorba :

— Dar ce, ai adormit?!
 Omul s'a deșteptat și și-a frecat tac-
 ticos ochii :
 — Is obosit, ce vrei! Și... trebuie...
 Expresia feții de femeie s'a schimbat :
 — Ce trebuie?!...
 — ...să mă duc pe miriște! Mi-i calul a-
 colu!...

Fața femeii s'a luminat viu, dar o clipă
 numai. Mascat neertătoare :

— Va să zică, iar pleci!
 — Ce vrei să faci? Și-s obosit tare...
 Fals, mai bună :
 — Ce faci cu mâncarea?
 — O iau cu mine!
 Femeia iar și-a ascuns un zâmbet de
 mulțumire drăcescă.

Lingusitoare și desmierdătoare, ca o pi-
 sică răsfățată, s'a dat mai aproape de el :
 — Am făcut ce-ți place ție!

Omul a dat nepăsător din umeri... O-
 fensată, femeia și-a mușcat nervos, buza...
 Pe urmă a dispărut iar în căsoaie.

Țaranul a așipit.
 Peste un timp, dansa a scoborît scara,
 ducând cu gretate o traistă umflată.
 Omul s'a trezit, a luat cu mișcări obo-
 site traista, și a plecat.

Pașii i s'au depărtându-se pe sub frun-
 zare

Femeia îl privește din urmă...
 A avut un zâmbet drăcesc de ștren-
 gar... Ascultă, fără suflare, cum se depăr-
 tează pașii...

Nu se mai aud...
 Umbre misterioase se încheagă în in-
 tuncimea răcoroasă a stufărișurilor.
 Femeii i-au lucit viu ochii în noapte...
 A tușit semnificativ. Și a intrat în casă.
 O umbră spătoasă a sărit gardișorul de
 după casă. Și iute s'a mistuit pe urma
 femeii.

HUNSAHUA

de Contesa de PODEWILS-DUERNIZ

Cu mulți ani în urmă trăia în Hunsă,
 un prinț foarte temut de toți, pe care
 nici Bacată însuși nu-l putuse subjuga.
 Numele lui era Hunsahua.

Hunsahua avea o soră, mai frumoasă
 decât toate femeile din tribul său. Atât
 de mare era frumusețea ei, încât lui
 Hunsahua i se tulburau simțurile, de
 câteori o vedea. Nu trecu multă vreme
 și prințul își dădu seamă că pentru el
 nu era nimica mai scump pe lume decât
 sora lui, și că o iubea așa cum nu s'ar
 fi convenit să o iubească.

În zadar luptă el în contra acelei pa-
 siuni: căci simțea clar că fără sora lui
 nu va putea trăi. Atunci se decise să
 o ceară în căsătorie dela mama lor. A-
 ceasta auzind cererea se infuriă, căci în
 acele timpuri căsătoriile între frați erau
 strict interzise.

Totuși, fără ca mama lor să știe, el
 plecă împreună cu sora lui la Chipatœ,
 deasemeni mama lor nu știu că acolo
 ei deveniră soț și soție.

Trecură zilele. Treburile statului obli-
 zară pe prinț să se ducă la Hunsă. Mama
 îmbrățișă pe copiii săi, însă când află
 că fiica ei devenise soția fratelui, mânia
 ei nu mai cunoscuse frâu, și, uitând res-
 pectul datorat persoanelor regale, se re-
 pezi la fiica ei s'o lovească cu un lemn.

Hunsahua auzi sgomotul, și veni în
 grabă să vadă ce se întâmplase, și dâ-
 du-și seama de cele petrecute, se con-
 vinse că nu mai era loc sigur pentru so-
 ția lui în palatul lui propriu, și, cum
 acum o iubea mai mult decât oricând,
 fugi cu ea.

Și fugind își blestemă țara cu cuvîn-
 tele: „Să fii deapururi pustie”. Și, într-

adevăr Hunsă, e și astăzi încă pustie.

Dar ei nu știau încotro să-și îndrepte
 pașii. Atunci Hunsahua aruncă o să-
 zeeală care străbătu văzduhul șpernd
 înaintea lor, și le arătă un drum. Astfel
 ei sosiră la Susa.

Acolo deteră peste o peșteră înăuntrul
 căreia căutară adăpost. Și sora dădu
 naștere unui prunc.

Dar nu deschisese încă bine ochii copi-
 lul și deodată se transformă în piatră.
 Copleșii de durerea părinți își începură
 călătoria, urmând calea ce le-a arătat
 săgeata care aleargă înaintea lor stră-
 bătând văzduhul, până când ajunseră
 în țara numită Zipa, a cărui rege era
 dușmanul lui Hunsahua.

Făcură popas în locul unde Bochica
 spintecase stâncile și dăduse drum spre
 abis, apelor râului Tequendamã.

Ei știau bine că trebuiau să se pă-
 zească de Regele din Zipa și de poporul
 lui, și pentru aceea trebuiau să treacă
 râul și să se ascundă în desișul pădu-
 rilor.

Dar oboseala îi răsbise de atâta um-
 blet, căci ei aveau picioarele delicate și
 nedeprinse cu drumuri îndelungate pe
 pământul tare. Făcându-și curaj pă-
 trunseră în apele râului, dar ajunși la
 jumătatea drumului pierdură forțele.
 Bochica avu milă de durerea lor. El îi
 transformă în piatră, așa precum fusese
 transformat în piatră copilul ce nu de
 mult căpătaseră.

Și astăzi încă drumețul îi poate vedea
 nemșcați în mijlocul apelor, acolo unde
 curenții trece cu mai mare furie.

(„Legende sub-americane”)

(trad. de HENRY HELFANT)

sub nuc, neașteptat, o mogâldecată
 ră a sărit pe dânsul...
 omul a întins obosit, mâna :
 Jos, Bălan!
 ănele și-a continuat tremorul coadei.
 zornăit strident lanțul cu care e le-
 și s'a întors încet spre trunchiul po-
 mi, unde s'a lungit...
 ranul și-a bocănit mai departe pa-
 neegali, trudiți...
 a fața casii, s'a oprit.
 rivirea lui s'a strecurat spre căsoaie,
 e, prin ușa deschisă, se vede o limbă
 lumină pâlăuită, dela focul de vreascuri
 vatră, care își joacă vâlvătaia nestă-
 pe pereți, prin unghere, prin ușă...
 o siluetă mlădioasă, o acoperă când
 and...
 omul și-a scoborît grebla de pe umăr :
 — Bună sara, Mărioaro!
 Umbra a tresărit subit și și-a întors prin
 chizătura uși, o față surprins de spe-
 și, luminată fugitiv și nestabil de vâl-
 va focului... Mâna care ținea un căus
 fâină, a lăsat să-i scape : și-a dus iute
 na spre piept...
 gestul a fost de-o clipă : și l-a mistuit
 un gest banal.
 Cu vocea puțin voalată :
 — Tu ești, Sandule?

ele. Scoase o limbă aproape albă,
 navă și și-o trecu peste oasele bo-
 ni. Își cercetă iar tovarășul și își în-
 rse capul în aceeaș parte, în care
 pânul, și fratele lor, omul, mânca li-
 tit și-i privia disprețuitor, cu un
 zâmbet de batjocură și de triumf.
 iar cei doi câini păreau aproape fe-
 fi. În ochi li se ogîndia adâncă
 plumre și frățeasca înțelegere că o-
 al a avut dreptatea de totdeauna.

EUG. BOUREANUL

critica literara

NOVALIS

(Cântări religioase)

Trad. de Virgil Tempeanu

D. Tempeanu, un profesor foarte harnic de limba germană la liceul din Fălticeni, a făcut numeroase traduceri din limba sa preferită. Are meritul de a reda exact gândirea și sentimentele autorilor pe cari îi tâlmăcește.

Novalis, după cei doi neintrecuți Dioscuri, este un mare nume în literatura germană. Numele ce-l poartă este un pseudonim (se chema, în adevăr, Frederic, baron von Hardenberg), s'a născut la Widerstaedt, comitatul de Mansfeld, în 1772, mort în 1801. Stins în floarea vârstei, a rămas poezul idolatrat al tinerimei, așa cum a fost Musset în Franța, John Keats în Anglia, Lermontov sau Pușkin în Rusia, Petofi, la unguri, Eminescu la noi. Aceeasă tristețe adâncă, sentimentalitate infinită, aceeașă cugetare concentrată, prematură, nebuloasă, ca și ceața Nordului.

A fost fiul unui director de saline din Saxa, care aparținea comisiunii fraților moravi. Na arătat nici un fel de dispoziție specială până la vârsta de nouă ani, când lovit de o boală periculoasă, nu s'a vindecat decât prin remedii violente și, atunci când deschidea ochii, părea că se deșteaptă dintr'un somn adânc intelectual. Devenia atunci un copil vioiu și inteligent. De la nouă ani s'a pus pe studii cu sârguință și la unsprezece ani știa bine latină și grecește. A avut o deosebită predilecție pentru citirea legendelor compuse mai mult pentru a amuza pe propriul frate.

La 1790, pleacă la universitatea din Iena și doi ani mai în urmă, trecu cu fratele său Erasmus la universitatea din Leibniz și la urmă își termină studiile la Wittenberg. În această epocă legă amicitie cu Frederic Schlegel și cu Fichte, a cărui filosofie a fost obiectul unui studiu profund.

Mai târziu a fost atașat la minele din Arnstadt, unde a făcut cunoștință unei tinere de patruzecizeci ani, Sofia Kuhn, de care se amorozează lăsa.

În 1795, a fost numit auditor la minele din Weissenfeld; dar după doi ani, moartea Sofiei și a fratelui său Erasmus i-au dat o lovitură teribilă. Totuși a continuat să-și facă obligațiile serviciului său și se crede că în acea epocă a scris *Imnuri către noapte*. Logodit în 1798 cu Julia v. Charpanter, fata directorului minelor din Freiberg, a scris în același an *Discipolii din Sais*. Apoi a venit la Iena, unde se imprieteni cu August Schlegel și cu romancierul Tieck, care-i fu mai târziu biograf. În 1800 a început romanul intitulat *Henric v. Ofterdingen*, operă stranie ce n'a fost terminată, dar al cărui plan pentru desnodământ ne-a rămas. Scopul cărții este să arate cum pariea sa poetică, lumea întregă cu toate profesiunile și ambițiile sale. Avea un deosebit cult pentru basmele și legendele populare. Descoperia sau

credea că descoperă o semnificație profundă.

„Era obsinuit, spune Tieck, să privească evenimentul cel mai insignifiant ca un miracol și ceea ce era supranatural ca un lucru foarte ordinar. Ajunsesse să creadă că vizibilul și invizibilul sunt unul și același lucru.

În 1880 a fost atacat de o boală de piept, de care muri anul următor, neîmplinind încă douăzeci și nouă de ani, în momentul când numele său începuse să devie celebru.

„Novalis a fost judecat în multe feluri de către partizanii școlii romantice, cari vedea în el pe poezul sufletelor dulcine și visătoare, amorezate de ideal și de infinit și deci — în ridicau în slava cerului. Adversarii acestei școli vorbesc de el cu un fel de dispreț binevoitor. Entuziasmul său și imaginația sa nu mai cunosc limite: zboară din minune în minune cu o iuteală pe care nu o poți urmări. Poți recunoaște ușor în scrierile sale două influențe: una a filosofiei lui Fichte și aceea a dragostei pentru legendă. Iși crease, literalicește vorbind, din propriul său fond, o lume ideală; se pare că respirase o atmosferă cu totul alta de cât aceea în mijlocul căreia trăim.

„Se constată de asemenea în el dorința de a combina ferveala religioasă cu filosofia. Era pătimaș pentru amestecul acela de speculație și idealism ce-l găsim în scrierile platonice-nilor din Alexandria și misticilor. Deși protestant, admiră cu pasiune catolicismul, ca artist, și în același timp, se scufundă într'un panteism rustic.

„Cecace se desprinde din fondul foarte obscur al ideilor sale, este un fel de naturalism catolic, un spinozism idealizat, inel intermediar între Fichte și Schelling. Are de bază renunțarea la eu, anihilarea sa principiului infinitului. Natura pentru dânsul posedă o existență în afară de fenomenele vizibile, un suflet într'un cuvânt; dar un suflet și o existență subordonată. Trebuie să jucăm față de natură rolul de civilizator ori...

„Nouă ni se cade să reconciliem natura decăzută cu eul omenesc, cu infinitul, să-l facem să intre în patria sa de revelație. Poeztl trebuie să-și menție puterea deasupra lumii materiale...

„Ideile incoherente și mistice ale lui Novalis au exercitat, mult timp, o oarecare influență în Germania și sunt interesante de studiat ca fenomen intelectual.

„Novalis, într'un cuvânt, este un poet remarcabil, dar greu de urmat în negura mistică a poeziei sale, unde pierde orice contact cu realitatea — și în care lume își varsă efuziunile sale maladive”.

Opera sa a fost culeasă și publicată de Tieck și Frederic Schlegel, precedată de biografia poetului scrisă de cel dintâi.

Printre scrierile sale sunt de citat în afară de *Henric von Ofterdingen*: *Imnul către fecioară*, suavă efuziune mistică; *Cântec spirituale*, în care se revarsă setea arzătoare a infinitului; *Discipolii din Sais*, operă stranie și de o curioasă originalitate; *Fragmente*, în cari și-a emis ideile sale filosofice de o manieră

atât de obscură în cât e aproape imposibil să-i pătrunzi sensul.

La urmă, e de citat, *Creștindata Europa*, scriere filosofică, un fel de nifest religios, pe care Goethe l-a citat cu vioiciune și cu dreptate.

Traducerea d-lui Tempeanu redă atmosfera aceea chinată, expresia cea nedefinită a unui poet excepțional. În ori ce caz, nu putem admite, în limba română și în starea de pășune a versificației, a se rima: *Stă cu Tine; răstite cu triste; furând; uși cu munți; greu cu Tă noi, urechea se revoltă la rimarea belor între ele, substantivale între și chiar a adjectivelor! Prefer de ori o traducere liberă decât o asertravestie. Se pare că d. Tempeanu cizelat suficient versurile, căci unde vrea, ajunge la efecte foarte moase:*

*De când a fost pierit păcatul
Și pasul bucuriei vine,
Drept telisman copiii poartă
Credința cea surată n Tine!*

*Sfințită, lină curge viața
Ca visul unei nopți de vară
Și-abia zărim în depărtare
A vieții noastre blândă scară.*

Sau:

*Vreau să plâng, să plâng într'un
O, de-ar apărea odată,
Doar odată să-l privesc!
Sfântă jule! Niciodată
Nu se va sfârși durerea
Pentru un suflet fără pată.*

*Văd cum suferă pe Cruce;
Văd cu moare în rugăciune,
O, cum inima mai bate?
Ochii mei îngropăciune
Văd atunci...*

În „Cântecele pentru Sfânta Fecioară”, foarte reușit traduse:

*Te văd în mii și mii de chipuri
Fecioară fără de păcat;
Dar nici un chip nu-i ca acela,
Adânc în sufletu-mi păstrat.*

*Știu doar că vălmașagul lumii
De-atunci ca visul a sburut.
Și-un cer nespus de bun și dulce
Pe suflet veșnic s'a lăsat.*

Din citatele făcute se poate conștă că d. Tempeanu ar fi fost în măsură să evite banalitatea versificației; căci în cele mai frumoase ritmuri și în vântul cel mai dulce și mistic reținerime eține sună ca sunetul de gongie care acord de vioară sau pian, elegie sau sonată.

ION F.

plastica

EXPOZIȚIA A. S. R. PRINCIPEȘA ILEANA

Grupul de expozații — sau mai bine de expozante d'la „Cartea Românească” — piatră și sculptură — se bucură de privilegiul d'a-si fi prezentat lucrările alături de acele ale A. S. R. Principesei Ileana.

Este destul de firească curiozitatea și simpatia cu care publicul — de astă dată nu numai cel obișnuit al sălilor de expo-

ziții — afluează în sala „Ileana” unde noștrii — cași Principesa Ileana — e-levi ale sculptorului Jalea.

D-ra Romalo și d-ra Bărbulescu — câte 2—5 lucrări fiecare — destul de modeste cantitativ, se mulțumesc să ne arate frumoase și promițătoare calități.

Fearle simțitor deosebite ca temperament, arătându-ne de pe acum veleități

vârșit în opera lui, cu graba juvenilă d'a face cu orice preț „expoziție”.

E un mic cusur care ține de esența diletantismului și ca atare destul de periculos pentru veleitățile profesionistului.

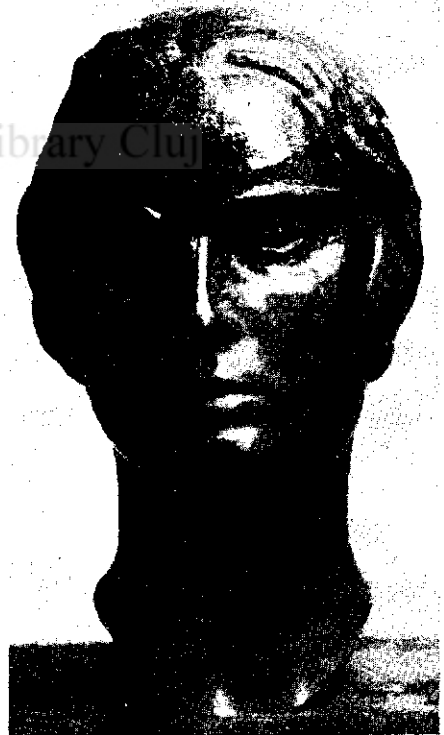
Remarcă totuși pe d-ra *Misirliu Cella* pentru câteva din pânzele d-sale: „Studiu”, „Jigancă”, ș. a., în cari d-sa prezintă calități promițătoare: spontaneitate, un colorit mai personal pe intențiuni de desen îngrijit, în general mai puțin lipsit de consistență decât celelalte colege.

Scodrea Viorica. Dintre cele 8—9 pânze ale d-sale se impune — mai cu seamă prin dimensiuni — „O natură moartă” în care expozaanta vădește un real simț de compoziție și o deosebită ușurință de pensulă. Din păcate, această îndemănare nu poate totuși remedia satisfăcător lipsei unei convingeri, insuficienței și confuziunii la care dă loc asvârlirile mărunte de colorit.

Aceleaș remarcă sunt aplicabile „natu-

A. S. R. PRINCIPEȘA ILEANA : Naș

A. S. R. PRINCIPEȘA ILEANA : Portret

ziții — afluează în sala „Ileana” unde noștrii — cași Principesa Ileana — e-levi ale sculptorului Jalea.

D-ra Romalo și d-ra Bărbulescu — câte 2—5 lucrări fiecare — destul de modeste cantitativ, se mulțumesc să ne arate frumoase și promițătoare calități.

Fearle simțitor deosebite ca temperament, arătându-ne de pe acum veleități vârșit în opera lui, cu graba juvenilă d'a face cu orice preț „expoziție”.

E un mic cusur care ține de esența diletantismului și ca atare destul de periculos pentru veleitățile profesionistului.

Remarcă totuși pe d-ra *Misirliu Cella* pentru câteva din pânzele d-sale: „Studiu”, „Jigancă”, ș. a., în cari d-sa prezintă calități promițătoare: spontaneitate, un colorit mai personal pe intențiuni de desen îngrijit, în general mai puțin lipsit de consistență decât celelalte colege.

Scodrea Viorica. Dintre cele 8—9 pânze ale d-sale se impune — mai cu seamă prin dimensiuni — „O natură moartă” în care expozaanta vădește un real simț de compoziție și o deosebită ușurință de pensulă. Din păcate, această îndemănare nu poate totuși remedia satisfăcător lipsei unei convingeri, insuficienței și confuziunii la care dă loc asvârlirile mărunte de colorit.

Aceleaș remarcă sunt aplicabile „natu-

personale, au totuși comună o înclinare spre observarea studioasă care desparte de la început chemarea artistului de carieră de scelipirile fugare ale diletantismului.

„Înblânzitorul” d-soarei *Bărbulescu*, vădește un spirit calm de compoziție prin armonia liniilor și gruparea volumelor, în chipul cel mai adecuat intențiunii finale. Nici o preocupare de prețiozități locale și în locul oricărei abilități, o impresie de liniștită — observare și reflexie. Grupul „Pierrot et Colombine” e un prețios bibelou, agreabil prin simplitatea lui.

D-ra *Romalo* prezintă avantajos câteva capete de expresie la cari acest din urmă calificativ e bine aplicat. D-sa își rostește gândul cu vioiciune, înscunându-l plastic cu impresiile cele mai spontane. Capetele de expresie masive, de o construcție inteligent simplificată conțin îndrăzneții — aș zice — bărbătești.

Micul eul de bronz e frumos compus și s'a bucurat de multe atenții.

Cele șapte-opt domnișoare cari expun pictură în aceeaș sală sunt, după câte știu, eleve ale d-lui *Steriade*, cărora, în general, nu le lipsește talentul și nici îndrumări de bună calitate. Iată două considerate cari-și pot afirma valoarea lor în viitor. Pentru un moment însă aș putea spune că fineretea expozanțelor confundă pictura și deci stăruința firească a artistului d'a se realiza cât mai desă-

rii moarte” pe acelaș perete și de aceleaș dimensiuni și gust a d-soarei — dacă nu mă înșel — *Pantelli Elena*.

Lucasievici Laetiția, naiv, fără consistență, egalitate de lumină, totul vădind lipsa de osteneală. „Portretul” dovedește un real talent insuficient lucrat.

„A! *Pendant que j'y suis*, să nu uit pe d-tul *Stubei*.”

D-sa nu e la primul contact cu publicul și magnificele d-sale cărți postale de specialitate marină (d. *Stubei* e ofițer de marină) reușesc, de bună seamă, să emoționeze pe adoratorii chromolitografiei.

C. VLADSCU

CIȘUȘI-CIȘUȘI...

IN „REV. G-LA A INVĂȚĂMANTULUI” (No. 10) cu multă pricepere și documentare vorbește d. I. C. Petrescu despre „Organizarea activității personale a elevilor” evidențindu-se rostul pedagogic social pentru tinerele generații. Ea ar avea ca „obiect: socialul care se naște în comunitatea educativă și legile după care socialul se poate desvolta”. Raportând aceste idei pedagogice la noi — d-sa constată că „atât în învățământul primar, cât și în cel normal și secundar, s'au făcut mari progrese care ne îndreptățesc speranța în realizarea deplină a principiilor în măsură să promoveze activitatea personală a elevilor”.

Dupăce urmărește această idee în nouile organizări școlare, d-sa termină cu acest deziderat: „spiritul comunităților școlare de la noi să devie un spirit social, la alcătuirea căruia să contribuie fiecare elev al comunității școlare prin ceia ce are specific”.

„Câteva observațiuni la programa analitică a învățământului secundar” publică d. I. Biletschi-Albescu căruia îi vom face această observațiune: faptul că Limba maternă are 5 ore la clasa I-a nu poate constitui un motiv de plietiseală, această singură materie având atâtea alte subdiscipline: citire, povestire, recitare, compunere, gramatică. Și-apoi: să se uite interesul național care a silit pe legiuitor să se oprească la această măsură?

ULTIMUL NUMAR AL „DATINEI” se prezintă tot atât de bogat, select și variat — ca și celelalte. În afară de colaboratorii obișnuiți, el ne aduce o dnuioasă „elegie rustică” semnată I. St. Molca care, spre lauda d-sale, nu se lasă atras de maniera inspirațiunii moderniste, atât de străină de sufletul nostru. Apoi: câteva din „legendele și cântecele minunate din Podlochia” de Marya Kosterska; în fine povestirea, atât de adecuată cu spiritul „Datinei”: „Posada Gurenilor” de Nicolae al Lupului. Comică — bogată și vioae. Păcat că paginile „Datinei” nu ne mai aduc nimic din scrisul d-lui Const. Ionescu, trecut, pare-se, la „Ramuri”.

Numărul ultim (An. X) al revistei „CELE TREI CRISURI” se centralizează în jurul a două obiecte: Crăciunul, despre care scriu pagini simțite d-nii: Gh. Adamescu, I. Simionescu, col. Victor A. Bacaloglu, adăugându-se reproduceri din: Tudor Pamfile și B. Delavrancea — și: Clemenceau, din opera căruia ni se prezintă unele fragmente. Numărul e îngrijit și minunat ilustrat.

UN ADEVĂRAT EVENIMENT LITERAR este studiul d-lui D. Al. Nanu: *Le poète Eminescu et la poésie française*, editat de cunoscuta casă Gamber din Paris. E o cercetare serioasă, completă, nouă, curată și pricepută, în măsură să aducă mari servicii scrisului românesc. Iată din ce cauză ne grăbim s'o anunțăm, rezervându-ne — pentru altă dată — fericitul prilej al unei cercetări intime. Deocamdată ne permitem să felicităm pe tânărul cercetător — care departe de a se lăsa an-

trenat de vrăjile cafencii — se pregătește serios pentru o frumoasă carieră critică.

„CONCEPȚII ȘI REALIZĂRI IN PEDAGOGIE” se numește al 5-lea buletin al Seminarului de pedagogie teoretică, de pe lângă Universitatea din București, condus de d. prof. G. G. Antonescu. Buletinul cuprinde activitatea acestui Seminar pe anul 1928-1929 cum și: programul pe cel următor: în fine: buletinul bibliotecii pedagogice a Cassei Școalelor și constituie o serioasă lucrare pedagogică, asupra căreia vom reveni în curând.

Iată care sunt „câteva din INSUȘIRILE POPORULUI ROMÂN, așa cum reies din poezia sa poporană”: — după cercetarea, cu acest titlu, a d-lui Alex. Epure, profesor la liceul din Roman: tristețea, sentimente familiale (doine); fatalismul, resemnarea (doine etc.); ironia, veselia, vioiciunea (chibituri); vitejia, bunătatea de suflet, ospitalitatea, iubirea de natură, religiozitatea, dărnicia, mila, imaginația (cântece bătrânești); inteligența, spiritul de observație (cimilituri).

Că observațiile de mai sus sunt într-adevăr juste — e neîndoios. Lectura lor poate fi de mare folos tineretului, constituind, în același timp, o plăcută recreație. La aceasta contribuie foarte mult, pe deoparte, numeroasele citate adecuate cum și stilul clar cu care această modestă cercetare e scrisă.

AM LAUDAT revista „Luceafărul” (Brăila) atâta timp cât, păstrându-și modestul rol de luminător cultural al provinciei, contribuia la îndrumarea literară a aceluia colț de țară care, ca și Bârladul, a fost totdeauna înzestrat cu o sfoasă făclie. Din nenorocire — pentru No. 7 — n'o putem repeta. „Luceafărul literar și artistic” a început să se bucureștenizeze — dând ospitalitate, în coloanele sale, unei deochiate reclame în legătură cu opera a-tător naufragiați ai poeziei moderniste — rămași, vorba lui Caragiale — fără colodzi în Capitală.

O spunem: e păcat și de faptele bune ale „Luceafărului” — dar și de nădeida pe care ne-o pusesem în el, noi cei câțiva. Mai bine — mai modest, dar cu forțe locale și — mai ales — fără umbră de reclamă.

O VESTE BUNĂ ne aduce același număr al „Luceafărului”: la 15 Ianuarie s'au împlinit 80 de ani dela nașterea marelui Eminescu. E o dată care n'ar trebui uitată. Iată de ce mulțumim d-lui D. Roșca — acela care s'a crezut obligat să ne reamintească.

DESPRE GENERAȚIA „FLORII ALBASTRE” a lui Al. Antimireanu — vorbește cu dnuioasă d. G. Tutoveanu — unul dintre puținii supraviețuitori ai fericeii generații în „Scrisul nostru” (I. 11). Este vorba despre revista apărută acum 32 de ani, cu colaborarea a vreo 50 de scriitori „grupaiți în jurul aceluia purtător de steag... pe care numai o moarte prematură l-a oprit să devie unul dintre cei mai de seamă conducători ai literaturii noastre”, despre precursora „Semănătorului”.....

Ce păcat că activitatea critică a lui Antimireanu continuă să fie complet necu-

nosentă... Se va fi gândind cineva, o la înmănușarea ei într'un volum accesibil marelui public?

DIN INTERVIEW-UL POETULUI PALLADI, publicat în același număr, și cînim următoarele idei prețioase:

„azi... sensualitatea a luat locul *Sentibilității*... aspirațiunea către ideal se confundă cu ideea de comercializare...”; „*Traditionalismul*... va trăi... numai principiile lui fundamentale... prin superioritatea lui asupra literaturii *moderniste* fiind o literatură de idei, în opoziție cu aceasta din urmă care este o literatură de imaginație”.

Ce păcat că — la București — astfel de idei nu pot prinde!

CUM SE SCRIB RECENZILE. Dintr' revistă de provincie, despre un poet local:

„Poetul cunoscut până acum câțiva de sub numele... s'a decis în sfârșit să renuească, într'o plachetă, o mică parte din poemele sale care au fost inspirate în tragedia vieții industriale...” D-l... intitulat culegera de versuri, după oprită noastră, cu exces de modestie...”.

Și finalul:

„Felicitând pe autor pentru dăruirea așteptăm dela d-sa un volum cu același noroc alcătuit din răsunetul, în suflet d-sale, al muncii și al adevărului”.

Veți recunoaște: clișee care din publicațiunile de seamă au dispărut de demul-

DESPRE ACTIVITATEA PEDAGOGICĂ A LUI I. CREANGĂ, vorbește d. Ion Dan I. Tacu în „Școala dela munte” (45). Este una din laturile mai puțin cunoscute asupra căreia s'a oprit semnatarul acestor rânduri în articolul omagial („U. I.” 45/46). Iată în acest sens și ceva din caracterizarea d-lui Tacu:

„Creangă a fost o personalitate didactică, în adevăratul înțeles al cuvântului. Lecțiile erau adevărate ore de destătare sufletească, pline de vioioșie de huzorul firesc ce se revărsa pe nesimțit din sufletul lui Creangă, de dragoste pentru copil...”

„Învățător minunat, înzestrat cu un deosebit tact și tehnică pedagogică, scriitor didactic apreciat, dând la iveală cele mai bune manuale pentru cursul primar este incidental și un scriitor pedagogic”.

Firește să asemenea cercetări nu pot fi decât de un real folos. Ele duc la cunoașterea laturii omenești a marilor inițiați ai sufletului românesc.

Iată de ce ne-am oprit asupra ei un moment

INMORMANTAREA LUI MOȘ FRÂNȚISC (fragment din romanul „Satul decăzut”) este cea dintâi ferăstruică prin care începem să întrezărim frumusețile grădii sufletești a aceluia care — pășind dinși neapoi — vrea să devie, din Szab Deszo — Gheorghe Mille. E un episod o cruzimă clasică din tragedia satului mizerabil — pradă beticiei chiar în momentul celei mai sfâștitoare.

Iată de ce ne putem decât aștepta o perla romanizată a lui Gheorghe Mille — atât de plină, de nouă și de caracteristică

Literara

o seamă de cuvinte

Doamnei Tallien, i-se oferi într-o zi, tocmai în timpul ce-și primea vizitele, o cutie care îi fu adusă de servitoare în sala de primire. Pe cutie era inscripția „Furnicuri pentru cucoane”. Crezând că este o nouă rochie pe care o comandase croitorei sale, se grăbi să deschidă cutia și să arate conținutul invitatelor sale. Nu are însă în vedere, când în fundul cutiei, nu găsi de cât o minusculă foaie de vîid.

Gurile rele din acele timpuri spuneau că acest lucru ar fi fost o lecție bine meritată din partea lui Beaumarchais care-și începuse astfel reputația de om de spirit.

Iată cum se explică acest lucru :

D-na Tallien arzînd corbinduse mult de Beaumarchais ca autor la modă, îl invită într-o zi la ceași prînzînă într-o sală de dișană și foarte decoltată.

Cîna d-na Tallien i se înjășișă astfel abîrăcătă, fu oarecum dișur de apariția dar nu încetă de a-și păstra calmul și săngele rece glumind pe socoteala cucoanelor. După o scurtă ședere, Beaumarchais se retrase și fu considerat ca om tăngaci.

Chiar a doua zi d-na Tallien primi foaie de vîid și nu-i fu greu să ghicească ce cine-i fusese trimisă.

Cosroes, regele Persiei, era foarte iubit și stimat de poporul său pentru bunătatea și dreptatea ce acorda supușilor săi. Într-o zi regele, dete o serbare în onoarea marilor demnitari ai țării, în palatul său. Cu personalitate crezu de curiozitate să ascundă sub haină o tavă de aur ce se găseu pe un bușet.

Acest gest fu văzut numai de rege.

După plecarea măsafirilor se văzu lipsa tării și începură toți scrieritorii să caute prin tot palatul pe hoș. Acest lucru nu pînse la urechile regelui care spuse :

— Ogriti-vă! Cel care a luat tava n'o va mai dea înapoi, și cu care am văzut cine a luat-o, știu cine e hoșul!

Cîteva zile după această întîmplare aceiași personalitate cenii la curte dar cu haine noi. Regele se apropie de el și spuse la ureche :

— Nu e așa că tava mea a fost făcătoare de minuni, și fr-a dăruit hainele astea noi și frumoase ?

— Da Majestate! răspunse cel interogat și ridicînd manșeta pantalonilor arătă ciorapii ruși :

După cum vedeți minunea s'a săvîrșit numai pe jumătate.

La o serată pe care o da Rossini prietenilor lui melcmani, trebuia să cînte doamna X, cărcia îi plăcea foarte mult să fie rugată ca să cînte. Trebuia să cînte o arce din opera „Semiramide”.

— Ah! scumpe maestre, am o frică prozav!...

— D'apoi eu... îi răspunse marele compozitor!...

bazar

O DOMNIȘOARA FACE 42 DE LOOPINGURI

Citim într'un ziar american că o tînără dactilografă din Akron, Miss Mildred Stinoff, în vîrstă de 18 ani, se ocupă, în orele libere, cu... aviația. Zilele acestea miss Stinoff a bătut un record interesant reușind să facă 42 de loopinguri consecutive, la aeroportul din Mid City.

Tot timpul cît s'a dat la îndrăznețele acrobatii aeriene, miss Stinoff a păstrat cel mai desăvîrșit sînge rece.

Recordul femenin pentru looping era deținut pînă acum de miss Dorothy Stoeker, din Texas, care reușise să facă numai 28 de salturi.

TRAFICUL AERIAN LA BERLIN

Dintr'o statistică oficială germană pe 1929, aflăm că anul trecut au aterizat la aerodromul din Tempelhof 21.677 avioane, pe cîtă vreme în 1928 aterizaseră numai 20.799.

În acest timp au fost transportați 42.440 pasageri, față de 41.214 cîți fuseseră transportați în 1928. Cantitatea de mărfuri, bagaje, corespondență și ziare transportată a scăzut însă dela 1,130 tone cît era în 1928 la 1070 tone.

CE CÂRNAȚI POT FI NUMIȚI... FRACFÜRTERI

Curtea de apel din Berlin a avut de soluționat zilele trecute un proces foarte curios.

Fabricanții popularilor cîrnați numiți frankfurteri au dat în judecată pe fabricanții de cîrnați... obișnuiți, cerînd ca justiția să decidă că numai cîrnații fabricați la Frankfurt pot fi numiți frankfurteri.

Curtea de apel berlineză a dat câștig de cauză reclamantilor.

UN LEGAT CIUDAT AL LUI FOCH

Citim într'un ziar englezesc că mareșalul Foch a făcut, prin testamentul său, redactat în ziua de 16 Noembrie 1928, un legat în favoarea... Angliei.

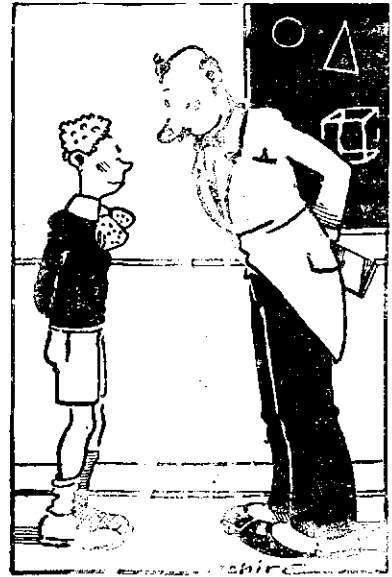
Căștigătorul victoriei pe frontul de vest a lăsat aliatei de peste Canalul Mancei suma de 77.250 franci. Amănunte asupra acestui legat, oarecum neobișnuit, nu au putut fi încă cunoscute în public.

GENERALUL BERENGUER ȘI FILMUL SONOR

Generalul Berenguer, noul președinte de consiliu din Spania a filmat zilele trecute, țînând și un discurs ce a fost înregistrat în același timp cu filmul în care apărea „Avem încredere în regele și în compatrioții noștri și cred că voi duce țara la prosperitate în timpul guvernării mele — și sunt hotărît să guvernez”, a spus succesorul lui Primo de Rivera.

caricatura zilei

LECȚIE DE GEOGRAFIE...

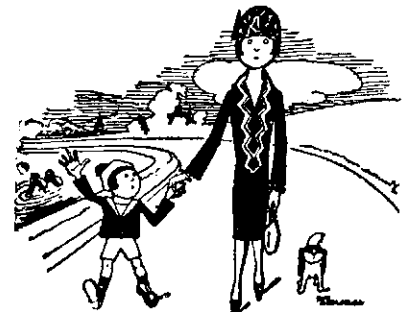
— Ia spune-mi, ce udă Bucureștii ?
— Sacalele primăriei...

COPIII

— Tu mai ai dinți, mamă mare ?
— Nici unul dragul meu.
— Atunci poți să-mi păstrezi alunele-mele.

SPIRIT DE OBSERVAȚIE

— Măicută uite un copilăș, care trece prin apă fără să-și ude picioarele.

(Dimanche illustrée)

PRIMĂVARĂ

— FILE RUPTE DIN CARNETUL UNUI SINGURATIC —

de ANTON BACALBAȘ

Dennăzi era cald. O primăvară timpurie, plină de ispititoare farmece, îți aducea în suflet o melancolie nedeslușită, niște neînțelese păreri de rău, un dor de aer liber și de câmp.

Nu știu ce impresie o fi făcând altora primăvara: pe mine însă parcă mă doare tot sufletul, de o durere în care aș vrea să rămân mereu, îndată ce începe să sulle vântul liniștit și ies ghiocci. O fi adevărată explicația, o fi aceeaș pentru toți oamenii, nu știu: dar primele raze calde ce vin după iarnă, mie îmi aduc în minte copilăria. — probabil fiindcă copilăria este primăvara vieții.

Cu astfel de impresii m'am dus dennăzi la câmp. Era primăvară în aer, dar în copaci nu erau nici frunze nici pasări. — și în sufletu-mi nu mai era primăvara de odinioară. Crengile, pământul pustiu de flori. — toate îți spuneau că vremea e înșelătoare.

Și totuși, singurătatea, tăcerea sfântă care domnea ca într-o biserică părăsită, mă ademenea să cuget altfel decât la oraș. Natura senină arc asupra noastră o putere împotriva căreia inimile cele mai oțelite nu pot lupta. La câmp, gândim altfel decât în mijlocul zgomotului și al promiscuității dela oraș.

Acolo, ași fi vrut să fiu altul. Gândurile mele curate în clipa aceea, erau întrerupte din când în când de vuetul care venea din vreme în vreme ca o șoaptă amenințătoare dinspre oraș. În confuzia aceea recunoșteam muzica barbară care mă toarturează când stau singur în casă, când trec pe ulițele mari.

Și cât de rău îmi părea că șoapta ajunge până la câmp! Mi-am adus aminte de Margareta care vine să se roage în templu, care vrea să uite legăturile pământului și căreia glasul cel rău al conștiinței, încarnat în Mefisto, vine să-i strige: „nu, tu te vei ruga, Margareto!”

A. de ce nu ne putem schimba cu totul, când voinm? Pentru ce suntem osândiți să purtăm eteru în noi toate impresiile nesuferite pe care ni le-a dat viața în delungul zilelor grele?

Pentru ca să putem trăi, — pentru ca să putem duce înainte lanțul acesta pe care nimeni nu l'a dorit, dar pe care puțin sunt eroii cari îndrăznesc să-l rupă singuri, — suntem gata în totdeauna să facem jertfa iluziilor și a tuturor sentimentelor bune. Fiindcă lumea e rea, ne înrăm și noi: fiindcă lumea minte, mințim și noi; fiindcă lumea nu ține seamă de simțirile noastre cele sfinte, noi singuri le aruncăm ca pe o netrebnică povară!

Ne oțelim, ne înarmăm, ne adaptăm condițiilor de trai ale vrăjmașilor noștri. Trecând prin lume ca printr-o pădure de mărcini, ne temem să nu lăsăm în urmă făși din propria noastră viață; — și atunci, încercăm să ne schimbăm natura, să ne parodiăm pe noi înșine când nu putem parodia pe alții. În lupta asta pentru prefacerea noastră, întrebuițăm fiecare clipă și toate puterile.

La un moment dat, ni se pare că am izbutit, că am triumfat împotriva realei și primordialei noastre naturi, că am atins scara necesară a blazării. Atunci pășim cu încredere, — și parcă suntem gata să așteptăm furtuna.

Și, cu toate astea! Nu există amăgire mai mare decât aceea că am reușit să ne schimbăm în fond personalitatea. Tocmai când ne credem mai siguri, vine o întâmplare din senin și ne arată că ne-am înșelat. Descoperim atunci că n'am izbutit decât să ne mistificăm pe noi înșine, că n'am izbutit decât să acoperim un moment sentimentele de odinioară, dar nu să le înmormântăm de vece, nu să le distrugem.

Un vânt de primăvară, o frunză rămasă pe câmp, un clopot depărtat dela o biserică, un apus de soare, — întâmplări cari se repetă de atâtea mii de ani, ne schimbă toate gândurile într-o clipă, ne întorc cu mintea înapoi, ne scaldă su-

fleru într-o tristeță vagă și ne aduce rămi în ochi... Renaște atunci în noi pilul de odinioară, care n'a mințit altă și nu s'a mințit pe sine, care n'a cumcut nici răutatea lumii, nici asprințea vieții, al cărui plâns nu avea ură, al cui zâmbet nu era făjarnic.

Pe când gândeam astfel, soarele apăsese. Cerul albas'ru se presăra cu stele care scilipeau între'una, departe. — și era așa de triste!

De câte ori nu mi-am bătut cu de poezii romantici, cari lasă lumea pe pământ, cu patimile, cu durerile și luptele ei, și cântă stele pustii!

Toate voi dar să-și răzbune astăzi

MOȘ TEACĂ LA BĂI

Ce de mai sfezi și cât scandal până să se hotărăscă Moș teacă să plece la băi.

Madam Teacă, o persoană foarte hotărâtă de Ieșul dumneaei, luptase în zadar două luni de zile ca să-l convingă că vara nu e de stat în Capitală. La toate argumentele cucoanei, Moș Teacă răspundea scurt:

— Nu vorbi, deșcă! Nu sunt eu prost să merg la băile țivile!

În sfârșit, văzând că nu-i chip să-și convingă superiorul, Madam Teacă s'a făcut bolnavă, precum o povățuise Madam Spanopolu, a locotenentului.

Trei zile n'a mâncat, când Teacă era acasă. Bietul Moș Teacă cu toate comeazăle ce-i dădea și cu toate ordinele de zi nu putea s'o facă sănătoasă.

La urmă s'a hotărât să trimită după doctorul Hereanu, medic de batalion.

Cum veni doctorul, Moș Teacă îl introduse în camera în care Madam Teacă să văita într'una.

— O vezi, doctore? Dacă până mâine n'o faci bine, patru zile sala de poliție!

Doctorul examină cu deamănuntul și prescrie o doctorie.

— Ei! Cum merge? întrebă Moș Teacă.

— Bine, don Căpitan, răspunse medicul. I-am prescris o ordonanță s'o bea.

— Nu vorbi! strigă Moș Teacă furios. Cum să bea ordonanța?

— Da, don Căpitan, trimiteți ordonanța la spițerie, o fierbe și o dai cucoanei să o bea... Altfel nu scapă.

— Așa te'nțeleg, fiartă! Credeam că vrei să glumești cu mine. Știi că eu mă pricep la spițerii d'astea, pentru că sunt superior! Superioru e mai doftur de cât toți dofturii.

Moș Teacă chemă apoi ordonanța:

— Vasile Ion!

— Porunciți, don Căpitan!

— Să te duci la spițerie, să spui să o fiarbă și să vii înapoi! Dacă nu vii fiert, patru zile cu căjeao!

Ordonanța făcu stânga împrejur și se duse. Și dus a fost până în ziua de astăzi de teamă să nu-l fiarbă.

Fiindcă însă Madam Teacă mergea din zi în zi mai rău, căpitanul s'a înduplecat și a cerut concediu ca să mergă la băi.

DOMNUL COLONEL,

Având în vedere că soția mea suferă

pardon de piept și că pe aici nu pot bea nicio ordonanță din cauza nedid plinii, am onoate a vă ruga să bine-vă a dispune plecarea mea în concediu termen de două luni, pentru care vă nexez complimente din partea Calio și mulțamirile mele anticipate de nainte.

(ss) TEACĂ

A dona zi chiar, concediul îi fu acordat.

Moș Teacă adună compania și fimm cursul următor:

„Ofițeri, sub-ofițeri, caporali și dați! Măine plec la băi. Mă duc peș dumneaei, că melitari n'are nevoie băile țivililor. Ați inteles leat? Ce! faceți că n'ați înțeleseră? Să nu aflu eți fost la băi la țivili, că vă ia ma dracului! Să vie țivilu la tine, nu tu el! Rupeti răndurile, mars!”

În sfârșit plecă.

Se sui în tren și porni.

Înainte de stația cea mai apropiată veni conductorul:

— Biletele, domnilor!

Moș Teacă se făcu roșu la față.

— Da' cine ești tu, mă leat, de eș bilet? Patrulă?

— Ba nu, conductor...

— Conducător-conducător, că doar ni fi vrând să zici că ești general!

— Dacă ești conducător, ce ai cu melitari? Ce, ești conducător peste melitari?

— Biletu dom'le n'am vreme de vorb.

— Nu vorbi răcane!

De aici se încinse un scandal între Conducătorul cerea bilet. Moș Teacă fuza, iar Madam Teacă era gata să șine.

Văzând că țivilu n'are deiciuplin Moș Teacă dete ordin să oprească tren. Scoase capul pe fereaștră și începu comanda la tren:

— Companie, stă!

Însă trenul fugea.

La stație, Moș Teacă fu nevoit cumpere bilet, deși dovedii că mai unu. — cel de concediu.

Toată daravera asta îl făcu însă aibă o reflexie amară:

— Pungași sunt țivilii ăștia, don! Dacă știam mai bine mergeam cu a bulanța. Tot e dumneaei bolnavă!

A. BACALBAȘ

carti redactate în extrase

LE PLAN DE L'AIGUILLE

(LES CONFESSIONS DE DAN JACH)

de BLAISE CENDRARS

Romane de aventuri. De aventuri nemaipomenite

Blaise Cendrars ține cu siguranță recordul violenței. Scrierile sale au un colorit violent, crud; acțiunea, inspirația, tranzițiile violente, precum firește și interesul sau indignarea ce pot stârni.

Tensiunea cu care se urmăresc reacțiunile extravagantului sau crou, Dan Yack, încordarea cugetului, a nervilor, a simțurilor ating extremul paroxismului; iar luarea de evocare a scriitorului egalează exuberanța imaginației sale și ritmul turbat al stilului său.

PLAN DE L'AIGUILLE

...pă ce a săvârșit nenumărate năsbă-
...i excentricități, după ce s'a îmbătat
...toate plăcerile și neplăcerile: victiei,
...Yack, june Cresus englez, sătul, ne-
...numit de trai, de oameni și de el in-
...se hotărăște într-o dimineață, în St.
...zsburgul dimaite de război, să se sta-
...ască timp de un an într-o insulă din
...nului Antarctic. Întâmplarea i-a scos
...ale trei tineri, fără bani, trei artiști.
...propune și lor această partidă de plă-
...Ei acceptă. Iși mai ia cu sine Dan
...și câinele.

...fața lor între ghețari nu se poate po-
...și și nu se aseamănă într'un nimic
...orice s'ar fi putut scrie în această di-
...te.

...iață halucinantă, pentru fiecare din
...răși, Dan Yack, singur își recapătă
...țele.

...mpă un an, când soarele îi deschide
...drumul prin gheață, vaporul vine să
...zeze pusticitii frigului, unul singur
...trăiește: Dan Yack.

...și-a distrus trecutul, a răpus fărâ-
...socială și nu se mai îndură să se
...toarcă în civilizația pe care a pără-
...Rămâne la Chiloé. O adevărată fre-
...de activitate îl stăpânește. Un des-
...neînchipuit îl mână, desfrâu de idei,
...combinații cari îi permit să se îmbo-
...tască, în clipa în care i se prezicea
...să fondeze și să trusteze toate pes-
...ile. Să ridice la Port Déception, în
...la Setland un oraș întreg.

...când nu mai are ce ridica, ce orien-
...ce visa, când frigurile cad, începe iar
...plictisi grozav.

LES CONFESSIONS DE DAN YACK

...răsind Port Déception, în urma unor
...mplări pe cari nu le povestim, Dan
...află pe bordul vaporului Carneige,
...bamenii se războiesc de seaso luni. De-
...când se angajează și astfel în contact
...lumea civilizată.

...a multe surpriza te poți aștepta dela
...Dan Yack, conceput de un Blaise Cen-
...s, astfel încât nu poate să mire pe
...eni cum că acest al doilea volum con-
...aproape în întregime cea mai duioasă
...tragică poveste de dragoste curată și
...pinoasă, purtând totuși marca fabri-
...Dragoste care nici un moment nu s'ar
...ea asemui cu nici o alta.

...Dan Yack se află în apropiere de Cha-
...nix, în Chalet du Pain. De acolo el
...registrează la dictafon destăinuirile sale.
...tea e împărțită în „rulouri” în loc de
...piale. Ea conține și destăinuirile dragei
...lele, micuța lui Dan Yack, soția-soră,

...iabita, iubitoare, care a murit de o boală
...atât de ciudată, atât de necunoscută. Dan
...Yack, alternând cu destăinuirile sale, ce-
...teste caietele Mireille-ei.

...Durerea lui Dan Yack, e după chipul și
...asemănarea lui.

...Il vom părăsi, 101 rue du Parc Mont-
...souris, la Paris. Are 52 de ani, a înfiat
...un mic orfan rus, pe care speră că-l va
...învăța să rădă.

...Vom afla poate în un al treilea volum,
...dacă Dan Yack, bun la suflet și nenoro-
...cît în toate înecăcirile sale, a isbutit să
...facă un fericit.

LE PLAN DE L'AIGUILLE

Partea întâia
HEDWIGA

VII

...Sub masă, de câțva timp chiar, Dan
...Yack se trezise. Și prindea fragmente din
...discursurile care se făceau deasupra ca-
...pului său și cari parvencuau la urechile
...sale, ca trecute printr'o sită, potolite de
...grosimea mobilei, așa că deșteptarea lui
...era ca învăluită de faină cernută a vor-
...belor fără început și fără sfârșit, ceea-
...ce îl interesa mai cu seamă și-l făcea să se
...uite încrucișat erau cele patru perechi
...de încălțăminte cari se mișcau toate în
...apropiere de ochiul său. Iși înțepenii mo-
...noclul și le examina. Era o pereche de
...botine de căprioară cari săltau de câteori
...se ridica un glas pițigăit înprejurul că-
...ruia Dan Yack își închipui o față galbe-
...gîtă, plină cu puncte negre și coșuri de
...friguri. Erau niște cisme grosolane, des-
...perecheate de piele roșie, uzate dar im-
...pasibile și anonime deși gloduroase. Erau
...doi pantofi de lac, sparți, fără șireturi,
...și prin cari se puteau vedea șoșete de măt-
...tase de culoarea pielei, doi pantofi cari
...ureau unul peste celălalt, cari se striveau
...când un glas pătimaș umplea localul și
...al căror căleai stâng măcina vârful pi-
...ciorului drept ori de câte ori un pumn
...sguduia masa. În sfârșit, lângă capul lui,
...chiar lângă urechi, două cisme moi de
...marochin roz, încrustat cu motivuri al-
...bastre, pe cari Dan Yack le recunoștea
...ca aparținând lui Pronine. El văzu dis-
...părând o clipă aceste cisme, apoi rein-
...trând tăcut, enorme, amenințătoare în
...câmpul său vizual.

— Atunci făcu o sforțare și chemă :

— Prietene, Pronine, dă-mi mâna te
...rog. Sunt înțepenit. Bravo, mulțumesc,
...adăugi el, eșind de sub masă.

...Dan Yack se instală confortabil într'un
...jilt, își suci monoclul în ochi, apoi pri-
...vind obrăzniceste pe cei trei artiști le
...zise :

— E ciudat lucru. Nu vă recunosc. Imi
...închipuisem că sunteți cu totul altfel :
...după examinarea încălțămintelor. Scuză-
...ți-mă, domnilor, dacă mă amestec la con-
...versația dv. : eram acolo, culcat sub masă
...și fără voia mea, vă asigur, am putut să
...urmăresc o parte din discursurile Dv. Nu
...vă pot însă asigura că le-am și înțeles pe-
...deplin, dar mi s'a părut că vă plângeți
...toți trei de a fi rămas fără domiciliu.
...Curios lucru, începând de azi, mă aflu și
...eu în acelaș caz, cu deosebirea că dacă
...dv. : mai căutați unul, eu nu vreu să-mi
...mai caut. Sunteți artiști, nu-i așa ? Permi-
...teți-mi să mă prezint, poate chiar veți fi
...auzit vorbind despre mine, sunt Dan Yack
...millionarul englez despre care s'a ocupat
...tot St. Petesburg. Ei bine, traiful acesta
...s'a sfârșit : auziți ? Dan Yack, care se ri-
...dicase, se așeză iar, și scoțând un carnet
...de cecuri din buzunar adăugă :

— Poftim, v'asî putea dărui fiecăruia
...un milion de ruble.

...Apoi întorcându-se spre Pronine bui-
...măcît, zise :

...Dă-mi tot ce trebuie pentru scris și
...du-te de ne adă și o sticlă de șampanie pe
...care să o alegi din panerul meu ; numai
...al meu.

...Tot timpul cât Pronine fu absent, Dan
...Yack nu mai rosti nicio vorbă. Pusese în
...fața lui, mare deschis, carnetul de cecuri.
...Se juca cu monoclul.

...Pronine aducea triumfal un magnum ?
...Apoi se duse să caute cele trebuitoare
...ocntur scris

...Dan Yack își înțepenii monoclul iscali
...trei cecuri, deșertă paharul dintr'o sorbi-
...tură și reluă :

— Poftim am lăsat suma în alb. Puteți
...să complectăți și să scriți ce vă place.
...Iscălitura mea e bună. Am personal ale
...mele cinci la șapte milioane de livre ster-
...linge și sunt de eri seară singurul propie-
...tar al firmei William and William : ar-
...matori din Liverpool, 25 milioane de li-
...vre capital, noi am făcut trustul tuturor
...pescărilor oceanelor arctice și antarctice
...și nu există un singur ghișet de bancă din
...lume care să nu dea bani în schimbul
...acestor petece de hârtie, dacă e deschis și
...vă prezentați la ceasurile cuvenite.

...Il puteți și rupe, dacă vojiți, adăugă Dan
...Yack, căscând.

...Urmă o lungă tăcere.

...Dan Yack își șterse monoclul, îl puse
...iar în fața ochiului stâng, suci sprinceană
...surise prosteste, iar căscă și reluă :

— Cer ertare, mi-e somn. Dar înainte
...de a mă duce să-mi iau baja, mai am
...încă o propunere serioasă de făcut. Veți
...fi așa de gentil Pronine, să previi pe Bil-
...ly, valetul meu, că nu mă întorc pe acasă.
...Spune-mi să-mi aducă sacul de toaletă la

piscina Clubului Turkestan, și valiza mea No. 3, acea care conține rândul de haine de flanelă gris perle. Spune-i să vie la baie cu o trăsură bună cu cauciucuri pentru a mă conduce de acolo direct la gară. Mai înainte să treacă la Micul Club al Nobilimei, pe Cheilul Englezilor, și să-mi cante bastonul meu cu mâner de chihlimbar pe care l'am uitat acolo ast-noapte, și să nu peardă vremea, flecarul, nu vreau azi să scap trenul.

Și cum Pronine era deja în prag, puindu-și pe peruca lui albastră o căciulă mare circaziană, îi strigă:

— Știi unde locuiesc? la numărul 7 din Strada Moika, la etajul întâi la stânga. Și acum, să ne vedem de trebile noastre, domnilor, reluă Dan Yack adresându-se celor trei tineri, și să ne grăbim căci grozav îmi arde să-mi împlinesc timpul de înot. Sunteți sătui de viața pe care o duceți? Eu de asemenea. Iată ce vă propun. Suntem azi în 3 Septembrie. La 17 Noembrie, stil vechiu, așa dar peste ceva mai mult de două luni, am vapor de 192 tone, The Old William; care va fi gata de plecare la Liverpool, între 5 și 7 ore dimineața? Voi fi pe bord. Veniți cu mine. The Old William ravitalizează floțele noastre de balenieri prin mările din Sud. „Acolo, la Sud, unde nu se duc nici odată vapoarele, undeva între călcăiul Nouei Zelande și Polul Sud”, — cum scria mai eri, nu mai știu ce măgar în Times.

Ei, bine eu vă duc acolo. Vă convine? Vă ofer o călătorie împrejurul lumii, și o stabilire de, să zicem un an, într'o insulă care nu va fi decât a noastră patru? Toate cheltuielile și pregătirile de plecare sunt pe seama mea. Nici o condițiune de cât angajamentul pe care-l vom lua fiecare dintre noi să lese pe fiecare să trăiască cum îi va plăcea în limitele insulei noastre. Vă convine? Să nu răspundeți imediat, aveți tot timpul să vă hotărâți.

Dar, pre legea mea, mă bizui absolut asupra dv., pentru 17 Noembrie. Nu vă ocupați de bagaje, totul va fi pregătit pe bordul lui Old William pentru ca să fiți prinși și să puteți face traversare confortabilă, iar eu mă voi afla, între 5 și 7, la scară pentru a vă ura bine ați venit. Fiecare dintre dv., să nu-și aducă decât instrumentele meseriei sale. Încă o vorbă în această privință, și plec; Nord Expressul pleacă la douăsprezece și nu așteptați. Sunteți artiști? Țin să vă previn, că nu sunt nici colecționar, nici amator, nici mecena.

Muzica mă plictisește. Nu-mi place de cât torsul furnit al fonografelor și tiplele uriașe ale gramofonelor. Despre asta, vă garantez că voi lua cu mine o întregă încercătură de rulouri și discuri, și vreo jumătate duzină de aparate perfecționate. Voi lua și pe câinele meu Bari, un Saint Bernard cu păr lung, și, firește, cel mai mare flacon din cel mai nou parfum la modă. Și acum; la revedere, prieteni, pe curând!

Și Dan Yack eși în fugă din caburetul Cămelui Pribecag.

Pe stradă cânta.

Cânta și în piscină, înotând la perfecție.

Și când, câteva ore mai târziu, Nord Expressul părăsea Saint-Petersburg. Dan Yack, cânta în wagon-lit:

...et benedictus fructus ventris tui...

...A-a-amen!

Trei fețe lipite de geamurile bufetului priveau trenul urnindu-se.

Partea patra SOARELE

III

Zorile întârzie. Spre nord-est doi nou-rași rotunjiți prezintă fiecare la capătul lor o încercare de curebeu formând o dublă boltă de pod, ispitind o cataractă fumegândă de cețuri verzi, vinete, portocalii. Bolta cercască e absolut neagră și o splendidă bucată azurie îmbie estul cu vestul. Spre sud se ridică un evantai gigant, roș și roz imprăștiindu-se în straturi galbene-roșii și albastre închis. Marea e un imens cerc de apă liberă unde plutește bucățile de gheață ca niște tampoane de vată colorată.

Sirenile urlă, cheamă, oamenii de pe vapor strigă. Deene și oamenii săi se află pe locul unde știa că fusese casa de pe mal și scotocește prin scânduri calcinate. Nu găsesse nimic și nu îndrăznește nimeni să ridice glasul.

Dan Iack se trezește ca de obicei. Aude sirena vaporului și țipetele marinarilor de pe bord parvin până la el. Nu e surprins. Nu manifestează nici o bucurie și nu se grăbește să iasă de sub cort. Din potrivă, se ocupă mai cu îngrijire de toaleta sa, și această grijă specială pentru persoana lui, destăinuiește singură neliniștea sa. În fond, e turburat. Periindu-și smokingul, se întreabă: „Ce naiba va trebui să le spun?”

„Va fi nevoie să le dau oarecari lămuriri... ce lămuriri?”

— Mulțumesc, suut bine. Vă asigur, domnilor că nu mi s'a întâmplat nimic, nimic neașteptat.

— Bună ziua, domnule Deene. Bună ziua comandante. Cum ai călătorit?

— Și d'al de astea.

„Sau încă: Eu...”

Ce rușine să fie nevoit să se infățișeze în fața unor oameni.

Bine-i era singur.

Ah!

Își ia capul în mâini. Dan Yack simte cum îi bate inima. E nevoit să stea jos.

Se culcă iar. Nu, nu va eși, niciodată. Nu va face nici odată el cel dintâi pas. N'au decât să-l găsească ei.

Ese brusc de sub cort. Are nevoie de toată energia lui.

Grozav îl costă pasul ce-l face. îi e ciudă pe Deene, ciudă de moarte.

Mai face un pas înainte.

Tremură tot.

Cerul e gol, nu e încă ceasul norilor de ninsoare și colo, la poalele promontoriului, printre valurile ce se isbesc și unde de obicei bătrâna femelă de elefant de mare venea de se lăfăia, se legăna încetinel Green-Star.

Trei șuerături scurte de sirenă și un lung ură! îl ametește. A' fost zărit de pe bord. Dan Yack nu știe ce i se întâmplă.

— Bună ziua, comandante, zice el cu glas limpede. Mi-aducei scrisori?

El e grozav de roșu.

— Scris...

— Da, scris...

— Scrisoriile sunt pe bord. Credeam...

— Credeai rău... Trebuia să mi le aduci, comandante.

A vorbit. Nu știe nici el ce a putut să spună. Fete s'au îngămădit cerc în jurul lui, se amestecă, se umflă și ochi isvoresc laolaltă, pachete, îl rănesc, îi împung pielea, se îndepărtează, revin ca viespi, ca niște ace de zăpadă în furtună.

— Așa dar, comandante, să ne reîntorcem pe bord, zice el înturnându-se brusc.

Dan Yack are impresia că cineva s'a strecurat îndărătul său.

Îndărătul său nu este nimeni, nimeni de cât urmele propriilor săi pași pe zăpadă.

Le urmărește cu privirea, uluit. (Tanță! Ce depărtare!)

Nu va mai intra sul acel cort, dată. Nu, niciodată.

Am câștigat partida întâi, zice ea dată. Să vedem ce va fi cu a doua.

— Ei bine, urcăm? întrebă el de pe Deene.

— Bine, dar, face Deene neîndrăgitor, nu luați nimic?

— Nam nimic.

— Însă... și... (Deene din ce în ce incurcat); Tovarășii?

— ?!...

— Și așa, cum vă merge, băieți? Și, adresându-se lui Deene:

— Îmbarcăm, prietene!

Deene face un semn oamenilor, tot barcă în balenieră și curând fură pe tea Green-Star-ului.

— Aveți un fonograf pe bord? Eu pierdut pe ale mele, zise Dan Yack nând piciorul pe punte.

— ...

— Nu? Atunci împrumutați-mi brici.

— Și se cobori în cabina sa.

— Știi, e nebun, șopti Deene, ajută său.

— Se prea poate, răspuse acesta pregătit totul: mașina e gata.

— Cu atât mai bine, îi zise Deene, putea porni la noapte, timpul e în

Trimite cât mai multă lume pe usă să se ridice un „cairn” la vârful promontoriului. Trăsnetul Domnului, mă de mă culc.

Și pe când se îndepărta, bolboros.

— Ee nebun, vă spun că e nebun. Câtă pacoste! suspină el culcându-se

În cabina sa, Dan Yack s'a desbr în piele. Apo, febril își rase barba.

Acum se privește în oglindă, de aproape, cât mai aproape posibil.

Rule îndurate se citesc clar pe fața dar are un aer solid și hotărât al n

Nu-și recunoaște nici privirea, nici chipul.

Drept e că se vedea pentru întâia fără monoclu. De atâția amar de ani.

Ce isbândă, cugetă el. Atențiune!

I se aduse scrisorile. Pachete și iar chete de scrisori. Nici una dela Hed

Chiar așa, nici una singură.

Ar vrea să poată plânge.

Și plânge îndelung, se plânge pe Dar fără o lacrimă.

Cu ochii deschiși.

Cu ochii deschiși pe o întregă care se, surpă.

„N'are aface, își zice, n'are aface? tul mă lasă nepăsător.

Și râde.

Trece ziua

Și noaptea.

Dimineața strigă pe comandant. Is socoteală de câta timp că vaporul se

țină și că mașina face să vibreze per subțire îndărătul capului său. El stă

ochii deschiși și nu cugetă nimic.

— Ce mai vrea Hortalez, întrebă e Deene, de cum acesta intră în cabină

Și-i arată vreo zece scrisori cari fost reexpediate de către biroul său

Londra și poartă toate firma Compe Gonzalo Hortalez imprimată. Ce mai v

— Dar eu nu știu, domnule.

— Dan Yack! urlă Dan Yack, scos sărite.

Se liniștește subit.

— Comandante, zice, mergem spre pul Chiloé? vreau să facem chef ma

— Bine... dar...
— Nu vreau să știu nici un dar, es spun că vom cheful. DIMITR